

LĒMUMI

EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES LĒMUMS (ES) 2021/820

(2021. gada 20. maijs)

par Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūta (EIT) stratēģisko inovāciju programmu 2021.–2027. gadam: Eiropas inovācijas talanta un spējas sekmēšana un Lēmuma Nr. 1312/2013/ES atcelšana

(Dokuments attiecas uz EEZ)

EIROPAS PARLAMENTS UN EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 173. panta 3. punktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas priekšlikumu,

pēc legislatīvā akta projekta nosūtīšanas valstu parlamentiem,

ņemot vērā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumu ⁽¹⁾,

saskaņā ar parasto likumdošanas procedūru ⁽²⁾,

tā kā:

- (1) Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) 2021/819 ⁽³⁾ un jo īpaši tās 4. pantā ir paredzēta stratēģiskas inovācijas programmas ("SIP") pieņemšana.
- (2) SIP būtu jānosaka Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūta (EIT) prioritārās jomas un stratēģija attiecīgajam septiņu gadu periodam, saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2021/695 ⁽⁴⁾, būtu jānosaka EIT galvenās darbības un būtu jāietver izvērtējums par EIT paredzamo sociālo, ekonomisko un vidisko ietekmi, tā iesaistīšanas pasākumiem un spēju radīt vislielāko iespējamo pievienoto vērtību inovāciju jomā. SIP būtu jāņem vērā EIT ilgstošas pārraudzības un periodiskas un neatkarīgas izvērtēšanas rezultāti.
- (3) SIP būtu jāņem vērā arī pētniecības un inovācijas programmas "Apvārsnis Eiropa" - pētniecības un inovācijas pamatprogramma (pamatprogramma "Apvārsnis Eiropa"), kas izveidota ar Regulu (ES) 2021/695, stratēģiskā plānošana, jāizveido un jāveicina pienācīga sinerģija un papildināmība starp EIT darbībām un citām attiecīgām Savienības, valstu un reģionālām iniciatīvām, instrumentiem un programmām, kā arī jānodrošina atbilstība Savienības prioritātēm un saistībām, tostarp tām, kas minētas Komisijas 2019. gada 11. decembra paziņojumā "Eiropas zaļais kurss", 2020. gada 27. maija paziņojumā par ES budžetu – Eiropas atveseļošanas plāna dzinējspēku (Eiropas atveseļošanas plāns), 2020. gada 19. februāra paziņojumā par Eiropas Datu stratēģiju, 2020. gada 10. marta paziņojumā par MVU stratēģiju ilgtspējīgai un digitālai Eiropai un 2020. gada 10. marta paziņojumā par jaunu Eiropas industriālo stratēģiju un tām, kas saistītas ar Eiropas stratēģiskās autonomijas panākšanu, vienlaikus saglabājot atvērtu ekonomiku.
- (4) SIP būtu jāiekļauj aplēse par EIT turpmākajām darbībām nepieciešamajām finansēm un to avotiem. Tajā būtu jāiekļauj arī orientējošs finanšu plāns, kas aptvertu attiecīgās daudzgadu finanšu shēmas (DFS) laikposmu.

⁽¹⁾ OV C 47, 11.2.2020., 69. lpp.

⁽²⁾ Eiropas Parlamenta 2021. gada 27. aprīļa nostāja (Oficiālajā Vēstnesī vēl nav publicēta) un Padomes 2021. gada 10. maija lēmums.

⁽³⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/819 (2021. gada 20. maijs) par Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūtu (skatīt šā Oficiālā Vēstneša 61. lpp.).

⁽⁴⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/695 (2021. gada 28. aprīlis), ar ko izveido pētniecības un inovācijas pamatprogrammu "Apvārsnis Eiropa", nosaka tās daļības un rezultātu izplatīšanas noteikumus un atceļ Regulas (ES) Nr. 1290/2013 un (ES) Nr. 1291/2013 (OV L 170, 12.5.2021., 1. lpp.).

- (5) Lai nodrošinātu EIT un zināšanu un inovāciju kopienas (ZIK) darbību nepārtrauktību saskaņā ar attiecīgajiem Regulas (ES) 2021/695 noteikumiem, šim lēmumam būtu jāstājas spēkā steidzamības kārtā, un tas būtu jāpiemēro ar atpakaļejošu spēku no 2021. gada 1. janvāra.
- (6) Ņemot vērā to, ka šā lēmuma mērķus nevar pietiekami labi sasniegt atsevišķās dalībvalstīs, bet mēroga un starpvalstu rakstura dēļ minētos mērķus var labāk sasniegt Savienības līmenī, Savienība var pieņemt pasākumus saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 5. pantā noteikto subsidiaritātes principu. Saskaņā ar minētajā pantā noteikto proporcionalitātes principu šajā lēmumā paredz vienīgi tos pasākumus, kas ir vajadzīgi šo mērķu sasniegšanai.
- (7) Būtu jāatceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmums Nr. 1312/2013/ES ^(*),

IR PIEŅĒMUŠI ŠO LĒMUMU.

1. pants

Ar šo pieņem Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūta stratēģiskā inovāciju programmu (SIP) laikposmam no 2021. līdz 2027. gadam (2021.–2027. gada SIP) atbilstoši pielikumā izklāstītajam.

2. pants

2021.–2027. gada SIP īsteno saskaņā ar Regulu (ES) 2021/819.

3. pants

Lēmumu Nr. 1312/2013/ES atceļ no 2021. gada 1. janvāra.

4. pants

Šis lēmums stājas spēkā dienā, kad to publicē Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī.

To piemēro no 2021. gada 1. janvāra.

Briselē, 2021. gada 20. maijā

Eiropas Parlamenta vārdā –
priekšsēdētājs
D. M. SASSOLI

Padomes vārdā –
priekšsēdētājs
A. P. ZACARIAS

^(*) Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmums Nr. 1312/2013/ES (2013. gada 11. decembris) par Eiropas inovāciju un tehnoloģiju institūta (EIT) stratēģisko inovāciju programmu: EIT ieguldījums inovācijas veicināšanā Eiropā (OV L 347, 20.12.2013., 892. lpp.).

PIELIKUMS

EIROPAS INOVĀCIJU UN TEHNOLOĢIJU INSTITŪTA STRATĒĢISKO INOVĀCIJU PROGRAMMA 2021.–2027. GADAM

Saturis

1.	Ievads	94
1.1.	Vispārīga informācija	94
1.2.	Galvenie izaicinājumi	95
1.3.	Nozīme pamatprogrammā “Apvārsnis Eiropa”	97
2.	Augstāki mērķi: EIT stratēģija un mērķi 2021.–2027. gadam	98
3.	Eiropas inovācijas talanta un spēju sekmēšana: galvenās darbības	98
3.1.	Atbalsts esošajām ZIK	98
3.2.	ZIK reģionālās ietekmes palielināšana	99
3.3.	Jaunu ZIK izveide	100
3.4.	Atbalsts augstākās izglītības iestāžu inovācijas un uzņēmējdarbības spējai	101
3.5.	EIT transversālas darbības	102
3.5.1.	Komunikācija un izplatīšana	102
3.5.2.	Labas prakses apzināšana un apmaiņa ar ieinteresētajām personām	103
3.5.3.	Starptautiskā sadarbība un globālas iesaistīšanas darbības	103
3.6.	Darbības nodrošināšana: darbības režīms	104
3.6.1.	ZIK darbības modelis	104
3.6.2.	ZIK finansēšanas modelis	105
3.6.3.	Administratīvā sloga samazināšana	106
3.6.4.	EIT attiecības ar ZIK pēc tam, kad būs beidzies partnerības nolīgums	106
3.7.	Sinēģija un papildināmība ar citām Savienības programmām	106
4.	Covid-19 uzliesmojuma izraisītās krīzes seku novēršana	108
5.	Resursi	108
5.1.	Budžeta vajadzības	108
5.2.	Ietekme (pārraudzība un izvērtēšana)	109
5.2.1.	Ziņošana un uzraudzība	109
5.2.2.	Izvērtēšana, starpposma pārskatīšana un visaptveroša novērtēšana	111
1.	papildinājums	112
2.	papildinājums	115

1. IEVADS

Šī stratēģiskā inovāciju programma nosaka Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūta (EIT) prioritārās jomas un stratēģiju laikposmam no 2021. līdz 2027. gadam (2021.–2027. gada SIP). Tajā ir noteikti EIT mērķi, galvenās darbības, darbības režīms, paredzamie rezultāti un paredzamā ietekme, kā arī dota aplēse par vajadzīgajiem resursiem. 2021.–2027. gada SIP nodrošina nepieciešamo EIT atbilstību pamatprogrammai “Apvārsnis Eiropa”.

2021.–2027. gada SIP izmantots ietekmes novērtējums, ko veikusi Eiropas Komisija. Tajā ir ņemts vērā SIP projekts, ko sagatavoja EIT un kas 2017. gada 20. decembrī iesniegts Komisijai saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 294/2008 ⁽¹⁾. Tas arī atspoguļo Regulu (ES) 2021/695 un jo īpaši EIT izšķirošo nozīmi pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” III pilāra “Inovatīva Eiropa” ietvaros un tā ieguldījumu globālu un sabiedrisku izaicinājumu risināšanā, tostarp noteiktos mērķrādītājus un saistības attiecībā uz klimata mērķiem un Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) ilgtspējīgas attīstības mērķiem (IAM), kā arī pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” I pilāru “Zinātnes izcilība” un II pilāru “Globālie izaicinājumi un Eiropas rūpniecības konkurētspēja”. 2021.–2027. gada SIP pamatojas uz pieredzi, kas gūta EIT darbības pēdējos gados, un uz rezultātiem, kas iegūti plašā apspriešanās procesā ar galvenajām ieinteresētajām personām.

2021.–2027. gada SIP ir ņemta vērā pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” stratēģiskā plānošana, lai nodrošinātu atbilstību pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” darbībām, kā arī sinerģiju ar citām attiecīgajām Savienības programmām un atbilstību Savienības prioritātēm un saistībām, tostarp tām, kas saistītas ar Eiropas zaļo kursu, Eiropas atveseļošanas plānu, Eiropas Datu stratēģiju, MVU stratēģiju ilgtspējīgai un digitālai Eiropai un jauno Eiropas industriālo stratēģiju, un to, kas attiecas uz Savienības stratēģiskās autonomijas panākšanu, vienlaikus saglabājot atvērtu ekonomiku. Turklāt tā palīdz risināt globālus un sabiedrības izaicinājumus, tostarp sasniegt IAM, ievērojot Parīzes nolīguma, kas pieņemts saskaņā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējo konvenciju par klimata pārmaiņām ⁽²⁾, principus, un vēlākais līdz 2050. gadam panākt siltumnīcefekta gāzu neto nulles emisiju ekonomiku. Tās mērķis ir arī palielināt papildināmību un sinerģiju starp EIT darbībām un valstu un reģionālajām finansējuma programmām un prioritātēm.

1.1. Vispārīga informācija

EIT tika izveidots 2008. gadā ar mērķi sekmēt ilgtspējīgu ekonomisko izaugsmi un konkurētspēju, stiprinot Savienības un dalībvalstu spējas inovāciju jomā. Tas aizsāka integrēt augstāko izglītību, pētniecību un inovāciju (“zinību triāde”), liekot īpašu uzsvāru uz uzņēmējdarbības talantu, uzņēmumu veidošanu un inovācijas prasmēm.

Kopš tā izveides EIT ir pakāpeniski nostiprinājies kā unikāls instruments sabiedrības izaicinājumu risināšanai, jo tajā ir integrēta zinību triāde. EIT galvenokārt darbojas, izmantojot zināšanu un inovāciju kopienas (ZIK) ⁽³⁾. Pašlaik ir astoņas ZIK, kas darbojas klimata pārmaiņu, digitālā pārveides, enerģijas, pārtikas, veselības, izejvielu, mobilitātes pilsētās un ražošanas ar pievienoto vērtību jomās.

Katra ZIK līdz šim ir sastāvējusi no pieciem līdz desmit sadarbības centriem (SC) ⁽⁴⁾, un kuriem paredzēts darboties kā ģeogrāfiskajiem centriem, kas nodrošina arī fizisku telpu vietējai mijiedarbībai inovācijas ekosistēmā un zinību triādes praktiskai integrācijai. SC ir organizēti un strukturēti atbilstoši to attiecīgajam valsts un reģionālajam inovācijas kontekstam, un to pamatā ir ZIK partneru esošo laboratoriju, biroju vai akadēmisko centru Eiropas mēroga tīkls.

ZIK mērķis ir pārvaldīt zinību triādes darbības portfeļus, izmantojot:

- a) izglītības un apmācības pasākumus ar spēcīgiem uzņēmējdarbības elementiem, kas paredzēti, lai apmācītu nākamās paaudzes talantus, ietverot tādu programmu izstrādi un īstenošanu, jo īpaši maģistra un doktora grāda līmenī, kurām ir piešķirta EIT zīme, proti, kvalitātes zīmogs, ko EIT piešķir ZIK izglītības programmai, kas atbilst konkrētiem kvalitātes kritērijiem, kuri cita starpā saistīti ar uzņēmējdarbības izglītību un inovatīvām mācību programmām, kurās zinības tiek apgūtas darbojoties, un EIT izglītības programmai ir būtiska nozīme ļoti uzņēmējdarbīgu un prasmīgu novatoru attīstībā, tādēļ šīs programmas un pasākumi, kuru mērķis ir attīstīt uzņēmējdarbības un digitālās prasmes un pārkvalificēt cilvēkresursus un paaugstināt kvalifikāciju mūžizglītības satvarā, ir ļoti svarīgi;

⁽¹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 294/2008 (2008. gada 11. marts) par Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūta izveidi (OV L 97, 9.4.2008., 1. lpp.).

⁽²⁾ OV L 282, 19.10.2016., 4. lpp.

⁽³⁾ Kas definētas Regulas (ES) 2021/819 2. panta 2) punktā.

⁽⁴⁾ Kā definēts Regulas (ES) 2021/819 2. panta 3) punktā.

- b) darbības, kas atbalsta pētniecību un inovāciju un ir paredzētas, lai izstrādātu inovatīvus un ilgtspējīgus produktus, procesus, tehnoloģijas, pakalpojumus un ar tehnoloģijām nesaistītus risinājumus, kuri pievēršas kādai konkrētai uzņēmējdarbības iespējai vai sociālam mērķim;
- c) uzņēmumu izveides un atbalsta darbības, piemēram, paātrinātājsistēmas, kas palīdzētu uzņēmējiem pārvērst savas idejas veiksmīgos uzņēmumos un paātrinātu izaugsmes un attīstības procesu.

Iezīme, ar ko EIT būtiski atšķiras no citiem inovācijas instrumentiem, ir koncentrēšanās uz globāliem un sabiedrības izaicinājumiem, izmantojot zinību triādi un inovācijas vērtību ķēdē integrējot augstākās izglītības darbības.

EIT pieeja palīdz veidot noturību, palielina ilgtspēju un veicina gan papildinošas, gan kardināli jaunas inovācijas, efektīvi novēršot tirgus nepilnības un palīdzot pārveidot nozares un atbalstot jaunuzņēmumu, atvasjaunuzņēmumu un mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) izveidi. EIT ļauj izveidot ilgtermiņa uzņēmējdarbības stratēģijas globālu izaicinājumu risināšanai un palīdz radīt pamatnosacījumus, kas ir būtiski labi funkcionējošas inovācijas ekosistēmas izaugsmei un inovāciju uzplaukumam. Regulā (ES) 2021/819 ir paredzēts mērķis, ka ZIK jāklūst finansiāli ilgtspējīgām⁽³⁾, un šī ir unikāla iezīme, kas vērsta uz to, lai inovācija orientētos uz uzņēmējdarbību un uz rezultātiem. Šajā sakarībā ZIK ir jāizstrādā un jāīsteno ieņēmumu radīšanas stratēģijas, lai pēc dotācijas nolīgumos noteiktā perioda saglabātu savu inovācijas ekosistēmu un zinību triādes darbības.

Tādējādi EIT piedāvā dinamisku platformu tādu ZIK izveidei, paplašināšanai, pārraudzībai un atbalstam, kurām ir spēcīgs tīkla efekts un pozitīva netiešā ietekme. Pirmās paaudzes ZIK (*EIT Digital*, *EIT Climate-KIC* un *EIT InnoEnergy*), kas sāka darboties 2009. gadā, ir stabilas un pieredzējušas, un pēc 2024. gada jāizbeidz to partnerības pamatnolīgumi saskaņā ar maksimālo dotācijas ilgumu. ZIK (*EIT Health* un *EIT Raw Materials* (izveidotas 2014. gadā) un *EIT Food* (izveidota 2016. gadā)) vēl pilnveido. 2019. gadā darbību sāka abas 2018. gada decembrī izveidotās ZIK – *EIT Urban Mobility* un *EIT Manufacturing*.

Līdz 2019. gadam šajās astoņās zināšanu un inovāciju kopienās piedalījās vairāk nekā 600 uzņēmumu, 250 augstākās izglītības iestāžu (AII)⁽⁴⁾, 200 pētniecības organizāciju⁽⁵⁾ un vairāk nekā 50 pilsoniskās sabiedrības organizāciju un iestāžu.

Tā kā starp reģioniem Eiropā joprojām pastāv snieguma atšķirības inovācijas jomā, EIT 2014. gadā izveidoja reģionālu inovācijas shēmu (RIS)⁽⁶⁾, lai paplašinātu reģionālo iesaistīšanu valstīs, kurās inovācija notiek viduvēji un pieticīgi. Ar RIS starpniecību EIT ir paplašinājis savas darbības visā Eiropā un tām valstīm (un tajās esošajiem reģioniem), kuru sniegums inovācijas jomā ir viduvējs un pieticīgs, kā noteikts Eiropas inovācijas rezultātu pārskatā (EIS), piedāvā iespējas kā ZIK kopienas daļai iesaistīties zinību triādes darbībās.

EIT ir spējis saglabāt dinamiku un pamatprogrammas “Apvārsnis 2020”, kas tika izveidota ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1291/2013⁽⁷⁾, vispārējā satvarā izstrādāt pārvaldības principus un noteikumus sekmīgai ZIK pārvaldībai saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 294/2008. Tā darbības neatkarība ir ļāvusi izmēģināt un efektīvi īstenot vairākus jauninājumus tā sniegtā atbalsta saņēmēju pārvaldībā, piemēram, konkurētspējīgu finansēšanas mehānismu, finansiālās ilgtspējas mērķus un konkrētus snieguma pamatrādītājus.

1.2. Galvenie izaicinājumi

Pēdējos gados inovācijas temps ir krasi paātrinājies. Inovācija pārveido ekonomikas nozares, sagrauj pastāvošus uzņēmumus un rada vēl nebijušas iespējas. Mainoties pasaules ekonomiskajai kārtībai un pieaugot starptautiskajai konkurencei, Savienībai cita starpā ir jāiesaista visi talanti, jāpalielina sieviešu līdzdalība un jāveicina pētniecības un

⁽³⁾ Kā definēts Regulas (ES) 2021/819 2. panta 16) punktā.

⁽⁴⁾ Kā definēts Regulas (ES) 2021/819 2. panta 7) punktā.

⁽⁵⁾ Kā definēts Regulas (ES) 2021/819 2. panta 6) punktā.

⁽⁶⁾ Kā definēts Regulas (ES) 2021/819 2. panta 10) punktā un SIP 3.2 sadaļā.

⁽⁷⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1291/2013 (2013. gada 11. decembris), ar ko izveido Pētniecības un inovācijas pamatprogrammu “Apvārsnis 2020” (2014.–2020. gads) un atceļ Lēmumu Nr. 1982/2006/EK (OV L 347, 20.12.2013., 104. lpp.).

inovācijas darbību rezultātu ātra nodošana tirgum un sabiedrībai, lai inovācijas spējas palielinātu visā Savienībā. Kopīga izstrāde, sadarbība un līdzradīšana, kas pastāv dažādās disciplīnās un apvieno augstāko izglītību, pētniecību un uzņēmējdarbību, vēl nekad nav bijusi tik svarīga, lai palīdzētu risināt globālus izaicinājumus, kas ir saistīti ar klimata pārmaiņām, bioloģiskās daudzveidības zudumu un dabas resursu izmantošanu neilgtspējīgā veidā, digitālo un sociālo pārveidi, demogrāfiskajām izmaiņām un veselības aprūpes un pārtikas nākotni.

Pirmkārt, Covid-19 izplatīšanās ir būtiski ietekmējusi mūsu ekonomiku un sabiedrību, izjaucot saimnieciskās darbības, ietekmējot veselības aprūpes sistēmas, darbvietas un labklājību. Šīs krīzes pārvarēšanai ir vajadzīgi īstermiņa un tālredzīgi pasākumi, lai sniegtu tūlītēju atbalstu valstu ekonomikām un ieinteresētajām personām, vienlaikus nodrošinot nepieciešamos apstākļus ekonomikas atveseļošanai.

Tāpēc ir svarīgi apzināt un risināt ar krīzi saistītus izaicinājumus, tostarp piekļuvi finansējumam, lai atjaunotu uzticēšanos un palāvību starp visām ieinteresētajām personām, kā arī atbalstītu tādu risinājumu izstrādi un īstenošanu, kas mazinātu krīžu ietekmi uz sabiedrību. Tajā pašā laikā programmas, kas atbalsta inovāciju, uzņēmumu izveidi un pilnveidošanu, uzņēmējdarbības un inovācijas prasmes, ir svarīgas, lai Savienības ekonomiku ievirzītu pareizajā virzienā un veicinātu ātru atveseļošanos.

Ir pierādījies, ka spēcīgākas inovācijas ekosistēmas ātrāk un apņēmīgāk reaģē uz krīzēm. Lai paātrinātu atveseļošanos un spētu risināt ārkārtas situācijas nākotnē, ir svarīgi ieguldīt inovācijas ekosistēmu koordinācijas spēju uzlabošanā nolūkā palielināt to noturību un reaģētspēju, tādējādi dodot tām iespēju ātri sniegt nepieciešamos risinājumus.

Vidējā termiņā un ilgtermiņā visām ZIK ir jāpielāgojas šā satricinājuma ietekmei un jānodrošina ātra rīcība un elastīgums, lai rastu un izmantotu jaunas iespējas. Pateicoties vietai pielāgotajai pieejai, ko nodrošina SC un RIS centru ⁽¹⁰⁾ izmantošana, ZIK visā Eiropā palīdz stiprināt vietējās inovācijas ekosistēmas, cita starpā veicinot ciešāku mijiedarbību starp zinību triādes dalībniekiem un veicinot labāk koordinētas attiecības ar finanšu un publiskajām iestādēm, kā arī ar iedzīvotājiem.

Otrkārt, mūsdienu sabiedrību un ekonomiku arvien vairāk virza cilvēku un organizāciju prasmes un spējas idejas pārvērst jaunus produktus, procesus, pakalpojumus, uzņēmumus un sabiedrības modeļos. Inovācijai, uzņēmējdarbības kultūrai, inovatīvu risinājumu ieviešanai tirgū un lielākiem ieguldījumiem izglītībā, pētniecībā un inovācijā būs izšķiroša nozīme, ja Savienība vēlas sekmīgi pāriet uz konkurētspējīgu, digitālu, klimatneitrālu un iekļaujošu sabiedrību. Ir ļoti svarīgi vēl vairāk palielināt dažādu disciplīnu savstarpējo sadarbību un starpdisciplināro mācīšanos, kā arī augstākās izglītības iestāžu un pētniecības organizāciju inovācijas spējas visā Savienībā. EIT ir unikālā iespēja īstenot šo nepieciešamību pamatprogrammas "Apvārsnis Eiropa" ietvaros.

Treškārt, fiziskais tuvums ir viens no galvenajiem inovācijas veicināšanas faktoriem. Lai veicinātu mijiedarbību starp akadēmiskajām aprindām, pētniecības organizācijām, uzņēmumiem, valsts iestādēm un privātpersonām, būtiska nozīme ir iniciatīvām, kuru mērķis ir izveidot inovācijas tīklus un sniegt pakalpojumus, kas atbalsta zināšanu radīšanu, apmaiņu un nodošanu tālāk. Tomēr visā Savienībā pētniecības un inovācijas rezultāti, kas atspoguļoti ikgadējā EIS progresa ziņojumā, ievērojami atšķiras. Ir ļoti svarīgi, lai inovācija būtu iekļaujoša un sakņotos vietējās teritorijās, īpašu uzmanību pievēršot arvien plašākai MVU un trešā sektora organizāciju iesaistei. EIT darbības ir labi piemērotas, lai palīdzētu stiprināt vietējās inovācijas ekosistēmas ar spēcīgu Eiropas dimensiju un nodrošinātu jaunus ilgtspējīgas ekonomikas modeļus. EIT un ZIK darbības vēl vairāk ir jāsaista ar reģionālajām stratēģijām un pārdomātas specializācijas stratēģijām ⁽¹¹⁾.

Ceturtkārt, dinamiskas inovācijas ekosistēmas prasa zināšanu, investīciju, infrastruktūras un talanta kombināciju. Ir jāparedz pamatnosacījumi sadarbībai starp Eiropas pētniecību, izglītību un inovāciju, kā arī jārada spēcīgas sinerģijas, lai nodrošinātu, ka ierobežotie resursi tiek pienācīgi un efektīvi ieguldīti un ka tiek piesaistīti citi finansējuma avoti nolūkā garantēt finansiālo ilgtspēju. Zinību triādes integrēšanas pastiprināšana, izmantojot ZIK, tostarp, iesaistot jaunus partnerus no citām nozarēm, valstīm un reģioniem, ir drošs veids, kā veicināt inovācijai labvēlīgu vidi, un tas ir viens no EIT galvenajiem mērķiem.

⁽¹⁰⁾ Kas definēti Regulas (ES) 2021/819 2. panta 4. punktā.

⁽¹¹⁾ Kā definēts Regulas (ES) 2021/695 2. panta 2) punktā.

1.3. Nozīme pamatprogrammā “Apvārsnis Eiropa”

Regulas (ES) 2021/695 kontekstā Komisija ir paudusi stingru apņemšanos vēl vairāk palielināt Eiropas inovācijas potenciālu, lai spētu reaģēt uz turpmākajiem izaicinājumiem. EIT iekļaušana pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” III pilārā “Inovatīvā Eiropa” pastiprina tā īpašo lomu inovācijas veicināšanā, savedot kopā uzņēmumus, izglītību, pētniecību, valsts iestādes un pilsonisko sabiedrību. Regula (ES) 2021/695 atspoguļo pieaugošo Savienības inovācijas vērienu un vajadzību sasniegt šo mērķi.

Pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” stratēģiskās plānošanas mērķis ir nodrošināt saskaņotību starp EIT darbībām un citām Regulā (ES) 2021/695 paredzētām darbībām. EIT sniedz ieguldījumu Eiropas partnerību stratēģiskās koordinācijas procesā. EIT turpina cieši sadarboties ar citām pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” III pilāra “Inovatīvā Eiropa” īstenošanas struktūrām un dara visu iespējamo, lai veicinātu “vienas pieturas aģentūras” izveidi inovācijai.

EIT turpina stiprināt inovācijas ekosistēmas, kas palīdz risināt globālus izaicinājumus, veicinot zinību triādes integrāciju ZIK darbības tematiskajās jomās.

Ir vajadzīga spēcīga sinerģija, tostarp izmantojot sadarbību pārvaldības līmenī, starp pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” III pilāra “Inovatīvā Eiropa” īstenošanas struktūrām. Jo īpaši EIT un Eiropas Inovācijas padome (EIP) īsteno papildinošas darbības, kuru mērķis ir racionalizēt atbalstu, ko sniedz inovatīviem uzņēmumiem, tostarp uzņēmējdarbības paātrināšanas pakalpojumiem un apmācībai.

EIP var palīdzēt strauji izvērsties ZIK atbalstītiem jaunuzņēmumiem ar lielu izaugsmes potenciālu. Konkrētāk, visinovatīvākie ZIK atbalstītie uzņēmumi var gūt labumu no vienkāršotas un tādējādi ātrākas piekļuves EIP darbībām, jo īpaši atbalsta, ko piedāvā EIP *Accelerator*, un no finansiālā atbalsta, ko piedāvā programma *InvestEU*, kura izveidota ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2021/523 ⁽¹²⁾. Turklāt EIT atvieglo EIP atbalsta saņēmēju piekļuvi ZIK inovācijas ekosistēmām un attiecīgajiem zinību triādes dalībniekiem. Tādējādi EIP atbalsta saņēmēji var aktīvi iesaistīties ZIK darbībās un izmantot ZIK pakalpojumus.

EIT arī nodrošina saskaņotību ar pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” III pilāra “Inovatīvā Eiropa” Eiropas inovācijas ekosistēmu sastāvdaļu. EIT jo īpaši aktīvi piedalās Padomes Lēmumā (ES) 2021/764 ⁽¹³⁾ minētā EIP foruma darbībās un izveido saiknes starp EIT kopienā ⁽¹⁴⁾ un attiecīgām darbībām inovācijas ekosistēmu atbalstam, lai izvairītos no dublēšanās un nodrošinātu konsekveni un papildināmību starp EIT un EIP darbībām.

EIT arī nodrošina spēcīgāku sinerģiju starp tās darbībām un pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” I pilāra “Zinātnes izcilība” programmām un iniciatīvām, lai paātrinātu no fundamentāliem zinātnes pētījumiem iegūtu zināšanu pārņemšanu uz konkrētiem lietojumiem, kas dod labumu sabiedrībai. Jo īpaši saistībā ar Marijas Sklodovskas-Kirī vārdā nosauktajām darbībām (MSCA) un Eiropas Pētniecības padomi (EPP) EIT sadarbojas inovācijas attīstības un MSCA stipendiātu un EPP atbalsta saņēmēju uzņēmējdarbības prasmju pilnveidošanas jomā. Šī sadarbība ir brīvprātīga un nepaliekina administratīvo slogu atbalsta saņēmējiem.

EIT palīdz īstenot pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” II pilāru “Globāli izaicinājumi un Eiropas rūpniecības konkurētspēja”, papildinās attiecīgās darbības, lai risinātu globāli un sociāli izaicinājumi un veicina Savienības ilgspējīgu izaugsmi un konkurētspēju pasaules mērogā. Jo īpaši ar ZIK starpniecību EIT cenšas sniegt ieguldījumu attiecīgajos uzdevumos un tematiskajās kopās, kā arī citās Eiropas partnerībās un nodrošināt spēcīgāku sinerģiju ar tiem, piemēram, atbalstot pieprasījuma puses pasākumus un sniedzot izmantošanas pakalpojumus, lai veicinātu tehnoloģiju pārnesi un paātrinātu sasniegto rezultātu komercializāciju.

EIT pēta sinerģijas iespējas starp pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” daļu “Dalības paplašināšana un Eiropas pētniecības telpas stiprināšana”, tostarp komandsadarbības un mērķsadarbības pasākumiem, un tā atbalstītajām iesaistīšanas darbībām. EIT zinātību un atbalstu jo īpaši var izmantot pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” daļā “Dalības paplašināšana un Eiropas pētniecības telpas stiprināšana” mērķgrupas vienības, kā arī EIT iesaistīšanas darbības.

⁽¹²⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/523 (2021. gada 24. marts), ar ko izveido programmu *InvestEU* un groza Regulu (ES) 2015/1017 (OV L 107, 26.3.2021., 30. lpp.).

⁽¹³⁾ Padomes Lēmums (ES) 2021/764 (2021. gada 10. maijs), ar ko izveido īpašo programmu, ar kuru īsteno pētniecības un inovāciju pamatprogrammu “Apvārsnis Eiropa” un atceļ Lēmumu 2013/743/ES (OV L 167 I, 12.5.2021., 1. lpp.).

⁽¹⁴⁾ Kā definēts Regulas (ES) 2021/819 2. panta 8) punktā.

2. AUGSTĀKI MĒRĶI: EIT STRATĒGIJA UN MĒRĶI 2021.–2027. GADAM

Laikposmā no 2021. līdz 2027. gadam EIT, pilnībā papildinot pamatprogrammu “Apvārsnis Eiropa” un citas Savienības programmas, turpina atbalstīt ZIK, lai stiprinātu inovācijas ekosistēmas, kas palīdz risināt globālus un sociālus izaicinājumus. To dara, sekmējot augstākās izglītības, pētniecības un inovācijas integrāciju, tādējādi radot inovācijai labvēlīgu vidi, un veicinot un atbalstot jaunu uzņēmēju paaudzi, palīdzot arī novērst dzimumplaisu uzņēmējdarbības jomā un stimulēt inovatīvu uzņēmumu izveidi, īpašu uzmanību pievēršot MVI, ciešā sinerģijā un papildināmībā ar EIP.

Īpaša uzmanību jāpievērš arī dzimumu līdzsvara un dzimumsensitīvas pieejas ievērošanai, it sevišķi jomās, kurās sievietes joprojām ir nepietiekami pārstāvētas, piemēram, informācijas un sakaru tehnoloģijas, zinātne, tehniskās zinātnes, inženierzinātnes un matemātika. To darot, EIT, pamatojoties uz Regulā (ES) 2021/695 noteiktajām intervences jomām, jo īpaši:

- 1) stiprina ilgtspējīgas inovācijas ekosistēmas Eiropā;
- 2) veicina inovācijas un uzņēmējdarbības prasmes mūžizglītības perspektīvā, tostarp visā Eiropā palielinot AII spējas;
- 3) ievieš tirgū jaunus risinājumus, lai vērstos pret globāliem izaicinājumiem; un
- 4) nodrošina sinerģiju un pievienoto vērtību pamatprogrammā “Apvārsnis Eiropa”.

Ņemot vērā izaicinājumus, ar kuriem EIT saskaras, un lai veicinātu tā vispārīgo mērķu sasniegšanu, kas izklāstīti Regulas (ES) 2021/819 3. pantā, kā arī ņemot vērā pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” zinātnisko, ekonomisko, tehnoloģisko un sociālo ietekmi, EIT konkrētie mērķi 2021.–2027. gadam ir šādi:

- a) palielināt ZIK atvērtību, ietekmi un pārredzamību un zinību triādes integrāciju visā Savienībā;
- b) palielināt Eiropas augstākās izglītības nozares uzņēmējdarbības un inovācijas spējas, veicinot un atbalstot institucionālas pārmaiņas AII un to integrāciju inovācijas ekosistēmās;
- c) palielināt EIT un ZIK reģionālo un vietējo tvērumu, jo īpaši iekļaujot plašāku ieinteresēto personu loku, lai novērstu inovācijas spēju atšķirības un veicinātu zināšanu un inovācijas izplatīšanos pa visu Savienību.

Attiecīgā gadījumā EIT var reaģēt uz Covid-19 krīzi un iespējamām turpmākām krīzēm ar nepieciešamo elastību, savā stratēģijā integrējot attiecīgas iniciatīvas, lai dotu ieguldījumu inovācijas ekosistēmu aizsardzībā un palīdzētu EIT ieinteresētajām personām sagatavoties ekonomikas atveseļošanai.

3. EIROPAS INOVĀCIJAS TALANTA UN SPĒJU SEKMĒŠANA: GALVENĀS DARBĪBAS

EIT stratēģijā 2021.–2027. gadam galvenā uzmanība tiek pievērsta darbībām, kas pievieno vērtību Savienības līmenī un palīdz sasniegt pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” mērķus. Pirmkārt, EIT ar ZIK starpniecību turpina Savienībā atbalstīt inovācijas spējas un ekosistēmas un to turpmāko attīstību, atvērtību jauniem partneriem, labāku pārredzamību, labas pārvaldības principu ievērošanu un paplašināšanu. Otrkārt, balstoties uz pieredzi, kas gūta, integrējot zinību triādi, EIT virza atbalstu uz AII uzņēmējdarbības un inovācijas spēju attīstību, īstenojot šīs darbības ar ZIK starpniecību. Treškārt, izmantojot efektīvākus transversālus pasākumus, EIT dara visu iespējamo, lai nodrošinātu, ka tā redzamība un ietekme Savienības līmenī pieaug. Turklāt, lai palielinātu savu efektivitāti, lietderību un ietekmi, EIT arī uzlabo savas darbības, tostarp tādās jomās, kā ZIK virzība uz savas finansiālās ilgtspējas nodrošināšanu, savu un ZIK darbību atvērtību, iesaistīšanās veicināšana, pārredzamība, kvalitāte un ilgtspēja, kā arī MVU un jaunuzņēmumu plašāka iesaiste un dzimumu līdzsvara nodrošināšana.

3.1. Atbalsts esošajām ZIK

EIT stiprina inovācijas ekosistēmas, ar zinību triādes integrāciju Savienības, valstu, reģionālā un vietējā līmenī arī turpmāk sniedzot atbalstu esošajām ZIK globālu izaicinājumu risināšanā. Šajā sakarībā lielu EIT budžeta daļu paredzēts veltīt ZIK atbalstam, un EIT vēl vairāk nostiprina savu platformu ZIK izveidei, izaugsmei un pārraudzībai.

EIT nodrošina, ka ZIK turpina tiekties pēc finanšu stabilitātes ar mērķi ilgākais 15 gados pēc tā izveidošanas panākt finansiālu neatkarību no EIT dotācijas, šim nolūkam piesaistot publiskā un privātā sektora investīcijas, vienlaikus uzmanības centrā paturot zinību triādes darbību integrāciju.

EIT nodrošina, ka ZIK izstrādā un īsteno stratēģiju, kas palīdz sadarboties un izveidot saskarnes un sinerģiju ar attiecīgajām Eiropas partnerībām, uzdevumiem un EIP, kā arī ar citām attiecīgajām Savienības iniciatīvām un programmām. Papildus finansiālajam atbalstam EIT, pamatojoties uz gūto pieredzi, nodrošina ZIK stratēģisko uzraudzību un sniedz norādījumus. Pamatojoties uz rādītājiem, kas cita starpā uzskaitīti Regulas (ES) 2021/695 V pielikumā, EIT uzrauga un analizē ZIK sniegumu, piesaistītos ieguldījumus un atšķirīgo kvalitatīvo un kvantitatīvo ietekmi.

EIT dara visu iespējamo, lai racionalizētu ar katras ZIK struktūru saistīto terminoloģiju ar mērķi vēl vairāk vienkāršot un uzlabot EIT atpazīstamību.

EIT nosaka jomas ciešākai sadarbībai ZIK starpā stratēģiski un politiski svarīgos jautājumos un veicina to. EIT pastiprina ZIK savstarpējo koordināciju kopīgu interešu jomās, jo īpaši, sekmējot savstarpējo ZIK pieredzes un labas prakses apmaiņu un to sadarbību (savstarpējas ZIK darbības ⁽¹⁵⁾) gan tematiskos, gan horizontālos jautājumos. ZIK savstarpējām darbībām ir vislielākais potenciāls, ja gadījumos, kad nav izveidotas īpašas ZIK, vairākas ZIK jau ir pievērsušās kopējām Savienības politikas prioritātēm. Dažādu ZIK kopienu apvienošanai mērķtiecīgām kopīgām darbībām, kas sniedz abpusēju ieguvumu, ir liels sinerģijas potenciāls un tā rada starpdisciplinārus ieguvumus. EIT veicina šādas darbības un aktīvi piedalās ZIK savstarpējo darbību satura un struktūras noteikšanā. Tas pārrauga savstarpējo ZIK darbību īstenošanu, kā arī sasniegtos rezultātus nolūkā padarīt šīs darbības par neatņemamu daļu ZIK daudzgažu stratēģijās. EIT arī veicina tādu visām ZIK kopīgu savstarpējo pakalpojumu izveidi, kuru mērķis ir kopīgi veikt tām kopīgus darbības uzdevumus.

3.2. ZIK reģionālās ietekmes palielināšana

EIT turpina palielināt savu reģionālo ietekmi, ar ZIK īstenoju iekļaujošu pieeju vairojot šo kopienu atvērtību plašam potenciālo partneru un ieinteresēto personu lokam, veicinot gūto rezultātu izplatīšanu un izmantošanu, kā arī labāk formulējot ZIK reģionālo stratēģiju. Visām ZIK būs jāizstrādā un jāīsteno šāda reģionālā stratēģija, kas ir neatņemama to uzņēmējdarbības daudzgažu plānu sastāvdaļa un kuras mērķis ir stiprināt attiecības ar valstiskajiem, reģionālajiem un vietējiem inovācijas dalībniekiem, tostarp MVU. Attiecīgā gadījumā ZIK apliecina saiknes ar pārdomātas specializācijas stratēģijām un ar tematisko platformu un starpreģionu iniciatīvu darbībām, tostarp ar Eiropas strukturālo un investīciju fondu (ESI fondi) pārvaldības iestādēm. EIT pastāvīgi uzrauga šo stratēģiju īstenošanu, tostarp sviras efektu uz ESI fondiem.

Tā saucamo "vietai pielāgotu" inovācijas pieeju ir jāiekļauj ZIK daudzgažu stratēģijā un uzņēmējdarbības plānā, un tai jābalstās uz tās SC un RIS centriem, tādējādi izmantojot to lomu kā iespēju piekļūt ZIK kopienai un sadarboties ar turpat esošiem partneriem, kā arī ar citiem vietējiem inovācijas dalībniekiem.

EIT pārrauga arī to, kā SC un RIS centri darbojas un kā tie iekļaujas vietējās inovācijas ekosistēmās.

EIT nodrošina, ka RIS darbības tiek izmantotas iespējamo jauno partneru piesaistei, kas vairotu ZIK pievienoto vērtību, un viņu iekļaušanas vienkāršošanai, tādējādi paplašinot EIT izplatību visā Eiropā, un ka tās tiek pilnībā integrētas ZIK daudzgažu stratēģijās. RIS, ko vada EIT un īsteno ZIK, līdz šim ir darbojusies pēc brīvprātības principa. No 2021. gada RIS darbības ir obligātas un kļūst par ZIK daudzgažu stratēģiju neatņemamu sastāvdaļu. EIT nodrošina, ka RIS darbības tiek izmantotas kā tilts uz attiecīgām pārdomātas specializācijas stratēģijām pētniecībai un inovācijai.

Turklāt ZIK veicina šādu integrāciju, izveidojot RIS centrus. RIS centru izveido pēc rūpīgas vajadzību analīzes un atklāta uzaicinājuma iesniegt priekšlikumus. Tas ir daļa no ZIK struktūras un darbojas kā kontaktpunkts šo kopienu darbībai. Tā mērķis ir mobilizēt un iesaistīt ZIK darbības vietējos zinību triādes dalībniekus, veidojot sinerģiju vietējā līmenī, apzinot finansējuma un sadarbības iespējas un veicinot to aktīvu integrāciju ekosistēmās. Saskaņā ar ZIK paplašināšanas stratēģiju RIS centri varētu pārvērt ceļu SC izveidei mērķa reģionā.

⁽¹⁵⁾ Kā definēts Regulas 2021/819 2. panta 14) punktā.

EIT turpina ZIK sniegt norādes un atbalstu EIT RIS daudzgadu stratēģiju sagatavošanā un īstenošanā. RIS darbības turpinās, lai atbalstītu to valstu (un šajās valstīs esošo reģionu), kuras saskaņā ar EIS klasificē kā valstis, kur inovācija notiek viduvēji un pieticīgi, kā arī tālāko reģionu Līguma par Eiropas Savienības darbību 349. panta nozīmē inovēspēju nolūkā veicināt to integrēšanu ZIK kopienās. RIS darbības ir tiesīgas piedalīties šādas valstis un reģioni (RIS valstis un reģioni):

1) valstis (un šo valstu reģioni), kas ir klasificētas kā “viduvējas” vai “pieticīgas” novatores vismaz vienā no trim EIS gada ziņojumiem, kuri publicēti:

a) 2018., 2019. un 2020. gadā par laikposmu no 2021. līdz 2024. gadam; un

b) 2021., 2022. un 2023. gadā par laikposmu no 2025. līdz 2027. gadam; un

2) attālākie reģioni.

EIT budžets, kas ir atvēlēts RIS darbību īstenošanai, ir vismaz 10 %, bet ne vairāk kā 15 % no kopējā EIT finansējuma, kas ir paredzēts esošām un jaunām ZIK, tādējādi palielinot ZIK partneru skaitu no mērķa reģioniem. Ar RIS atbalstīto darbību mērķis ir:

1) visā Savienībā dot ieguldījumu reģionālo un vietējo ekosistēmu inovācijas spēju uzlabošanā, izmantojot spēju veidošanas pasākumus un ciešāku mijiedarbību starp reģionālajiem un vietējiem inovācijas dalībniekiem, piemēram, kopām, tīkliem, publiskajām iestādēm, AII, pētniecības organizācijām, profesionālās izglītības un apmācības sniedzējiem un MVU, kā arī šo dalībnieku darbības;

2) palīdzēt sasniegt mērķi – piesaistīt jaunus partnerus ZIK un sasaistīt vietējās inovācijas ekosistēmas ar visas Eiropas inovācijas ekosistēmām; un

3) piesaistīt papildu privāto un publisko finansējumu, īpašu uzmanību pievēršot ESI fondiem.

3.3. Jaunu ZIK izveide

Lai palīdzētu risināt jaunus un iespējamus globālus izaicinājumus, EIT publicē atklātus un pārredzamus uzaicinājumus iesniegt priekšlikumus par jaunu ZIK izveidi prioritārās jomās, kuras atlasītas no stratēģiski nozīmīgām tematiskajām jomām, pamatojoties uz kritērijiem, ar kuriem novērtē cita starpā arī to atbilstību Savienības politikas prioritātēm saistībā ar globālu un sabiedrības izaicinājumu risināšanu un to potenciālu un pievienoto vērtību, kam jāpievēršas, izmantojot EIT modeli. Izveidojot jaunas ZIK, ņem vērā pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” stratēģisko plānošanu un budžetu, kas EIT piešķirts periodam no 2021. gada 1. janvāra līdz 2027. gada 31. decembrim. Attiecīgos Eiropas partnerību atlases kritērijus, kas noteikti Regulas (ES) 2021/695 III pielikumā, iekļauj ZIK uzaicinājumos iesniegt priekšlikumus un novērtē izvērtēšanas laikā.

Pamatojoties uz valdes priekšlikumu un tā analīzi, ir ierosināts 2021. gadā, ja tas ir iespējams, publicēt uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus, lai pēc iespējas ātrāk 2022. vai 2023. gadā izveidotu pirmo jauno ZIK kultūras un radošo nozaru un industrijas (KRNI) jomā. Šai prioritārajai jomai arī ir vislielākā papildināmība ar astoņām pašreizējām ZIK, kā arī ar iespējamām prioritārām jomām citām Eiropas partnerībām, kas tiks sāktas pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” ietvaros. 1. papildinājumā ir iekļauta fakto lapa, kurā apkopota informācija par KRNI jomas izaicinājumiem un jaunās ZIK gaidāmo ietekmi.

Ir ierosināts 2026. gadā ievieidot vēl vienu jaunu ZIK ūdens, jūras un jūrlietu nozares un ekosistēmu (WMM) jomā, bet attiecīgais uzaicinājums iesniegt priekšlikumus ir jāpublicē 2025. gadā. Komisija ar neatkarīgu ekspertu palīdzību līdz 2024. gadam veic *ex ante* novērtējumu, lai novērtētu WMM jomas atbilstību. Ja novērtējuma secinājums ir negatīvs, Komisija ierosina grozīt 2021.–2027. gada SIP, ņemot vērā valdes ieguldījumu un pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” stratēģiskās plānošanas procesu. 2. papildinājumā ir iekļauta fakto lapa, kurā apkopota informācija par WMM jomas izaicinājumiem un jaunās ZIK gaidāmo ietekmi.

Citas jaunas ZIK varētu izvēlēties tad, ja līdztekus EIT paredzētajam budžetam būs pieejams arī papildu budžets un ja tiks ņemtas vērā valdes ieguldījums, pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” stratēģiskā plānošana un arī tādi Eiropas partnerību atlasei noteiktie kritēriji kā atklātība, pārredzamība, Savienības pievienotā vērtība, ieguldījums IAM sasniegšanā, kā arī saskaņotība un sinerģija.

3.4. Atbalsts augstākās izglītības iestāžu inovācijas un uzņēmējdarbības spējai

EIT sadarbībā ar Komisiju izstrādā un pēc apspriešanās ar ZIK uzsāk un koordinē izmēģinājuma iniciatīvu, ar ko atbalsta augstākās izglītības iestāžu inovācijas un uzņēmējdarbības spējas un to integrāciju inovācijas ekosistēmās (izmēģinājuma iniciatīva augstākās izglītības jomā) un kas būs jāīsteno ZIK, sākot no 2021. gada. Izmantojot zinību triādes integrēšanas modeli, EIT pārvar plaisu, kas pastāv starp augstāko izglītību, pētniecību un inovāciju. Proti, EIT un ZIK ir būtiski instrumenti cilvēkkapitāla attīstībai, jo tie liek nepārprotamu uzsvāru uz izglītību inovāciju un uzņēmējdarbības jomā. Tomēr EIT ietekme ir jāizvērs plašāk, skarot ne tikai ZIK partnerus vien.

AII visā Eiropā jābūt inovatīvām un uz uzņēmējdarbību vērstām savā pieejā attiecībā uz izglītību, pētniecību un sadarbību ar uzņēmumiem un plašāku reģionālo un vietējo inovācijas ekosistēmu, tostarp pilsonisko sabiedrību, publiskām iestādēm, kā arī trešā sektora organizācijām, nodrošinot dzimumu līdzsvaru, ko iespējams īstenot, ja ir skaidra stratēģija, metodikas satvars un atvēlēti resursi.

ZIK darbības saistībā ar augstākās izglītības izmēģinājuma iniciatīvu īsteno, izmantojot atklātus un pārredzamus uzaicinājumus iesniegt priekšlikumus, kuru mērķis ir palielināt inovācijas spējas augstākajā izglītībā, koncentrējoties galvenokārt uz AII, kas nav ZIK partneri, inovācijas vērtības ķēdēs un ekosistēmās visā Savienībā. Minētās darbības galvenokārt ir vērstas uz AII spēju veidošanu, tostarp uz:

- 1) labākās prakses apmaiņu un īstenošanu saistībā ar zinību triādes integrāciju, tostarp ar organizatorisko mācīšanos, prasmju pilnveidi un pārkvalifikāciju, konsultēšanu un mentorēšanu;
- 2) rīcības plānu izstrādi attiecībā uz apzināto vajadzību īstenošanas iespējām tādās jomās kā inovāciju pārvaldība, jaunuzņēmumu izveide un attīstība, tehnoloģiju nodošana – tostarp intelektuālā īpašuma tiesību pārvaldība, ilgtspēja un integrēta klimatneitralitāte, cilvēku un organizāciju pārvaldība, dzimumu līdztiesības pieeju integrēšana inovācijā un sadarbība ar vietējām ieinteresētajām personām un pilsonisko sabiedrību; un
- 3) inovācijas spēju attīstības rīcības plānu īstenošanu un turpmākajiem pasākumiem.

Minētajās darbībās iesaista citus zinību triādes dalībniekus, piemēram, profesionālās izglītības un apmācības sniedzējus, pētniecības un tehnoloģiju organizācijas, MVU un jaunuzņēmumus, un papildina EIT intervenci izglītības jomā, kas ir ZIK zinību triādes integrācijas darbību galvenā daļa. EIT veicina ciešāku ZIK savstarpējo sadarbību augstākās izglītības izmēģinājuma iniciatīvas ietvaros. Ar uzaicinājumā iesniegt priekšlikumus iekļaujamajiem atbilstības kritērijiem nodrošina, ka katrā projektā lielākā finansējuma daļa tiks piešķirta tādām AII, kas nav iesaistījušās nevienā ZIK. Augstākās izglītības izmēģinājuma iniciatīvas mērķis ir panākt to, lai EIT ietekme sasniegtu ne tikai ZIK, bet arī palīdzētu īstenot EIT galveno uzdevumu – veicināt ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi un konkurētspēju, stiprinot dalībvalstu inovācijas spējas saskaņā ar pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” mērķiem sekmēt uzņēmējdarbības un inovācijas prasmes mūžizglītības perspektīvā, tostarp palielināt AII spējas visā Eiropā.

EIT atbalsts pamatojas arī uz tādām politikas iniciatīvām kā *HEInnovate* ⁽¹⁶⁾ un *RIIA* ⁽¹⁷⁾ sistēmas, kuras ir pierādījušas savu vērtību vairākās AII un dalībvalstīs visā Savienībā. EIT ciešā sadarbībā ar Komisiju un pēc apspriešanās ar ZIK izstrādā atbalsta darbības, nodrošinot pilnīgu saskaņotību un papildināmību ar attiecīgajām darbībām pamatprogrammā “Apvārsnis Eiropa”, *Erasmus+*, kas izveidotas ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2021/817 ⁽¹⁸⁾, un citām Savienības programmām.

⁽¹⁶⁾ *HEInnovate* ir politikas satvars, ko izstrādājis Komisija un Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (ESAO). *HEInnovate* piedāvā AII metodiku, ar ko apzināt inovācijas spēju jomas, kuras nepieciešams turpmāk pilnveidot, un kas palīdzēs izstrādāt attiecīgas stratēģijas un rīcības, lai panāktu vēlamu ietekmi. *HEInnovate* balstās uz pamatotiem metodoloģiskiem pierādījumiem ar astoņām spēju veidošanas jomām: vadība un pārvaldība; digitālā pārveide; organizatoriskā darbības spēja; uzņēmējdarbības mācīšana un apguve; uzņēmēju sagatavošana un atbalsts; zināšanu apmaiņa; internacionalizācija un ietekmes novērtēšana. ESAO ir publicējusi vairākus valstu ziņojumus par *HEInnovate*. Skatīt ESAO prasmju pētījumu sēriju tīmekļa vietnē:

⁽¹⁷⁾ Komisija ir sagatavojusi reģionālās inovācijas ietekmes novērtējuma sistēmu (*RIIA*) kā pirmo posmu universitāšu inovācijas ietekmes novērtējumu veikšanai, izstrādājot uz skaitliskiem rādītājiem balstītas gadījumizpētes. Inovācijas ietekmes novērtēšanu, piemēram, izmantojot *RIIA* sistēmu, varētu saistīt ar Savienības, valsts vai reģionāla līmeņa finansēšanas instrumentiem, kas balstīti uz inovācijas sniegumu.

⁽¹⁸⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/817 (2021. gada 20. maijs), ar ko izveido Savienības programmu izglītības, apmācības, jaunatnes un sporta jomā *Erasmus+* un ar ko atceļ Regulu (ES) Nr. 1288/2013 (skatīt šā *Oficiālā Vēstneša* 1. lpp.).

Pirmajos trīs gados sīkāk izstrādā un pilnveido konkrētus īstenošanas un izpildes mehānisma procesa aspektus, un šajā izmēģinājuma posmā tos pārbauda un izvērtē. Izmēģinājuma posma izvērtēšanu veic neatkarīgi ārējie eksperti, un rezultātus paziņo dalībvalstu pārstāvju grupai (DPG) un Eiropas Parlamentam. Pamatojoties uz minētā novērtējuma rezultātiem, valde lemj par to, vai augstākās izglītības izmēģinājuma iniciatīva ir vai nu jāturpina un jāpaplašina vai jāpārtrauc.

Valde vada un uzrauga ZIK veikto darbību īstenošanu un pārraudzību. Īpašu uzmanību pievērš tam, lai nodrošinātu atvērtu un iekļaujošu pieeju, kā piesaistīt augstākās izglītības iestādes, kas vēl nav ZIK partneri, ar mērķi panākt iespējami plašāku ģeogrāfisko pārklājumu; starpdisciplināru un starpnozarju pieeju; sieviešu plašāku līdzdalību nozarēs, kurās viņas ir nepietiekami pārstāvētas un saikni ar RIS, attiecīgajām tematiskajām platformām un pārdomātas specializācijas stratēģijām un attiecīgā gadījumā – ar politikas atbalsta instrumentu.

EIT stiprina un paplašina EIT zīmes tvērumu, bez ZIK piešķirot to arī tām AII, kas piedalās attiecīgajā darbībā. Iesaistot dalībniekus no visas zinību triādes, EIT savu atbalstu inovācijas spēju attīstīšanai augstākajā izglītībā cenšas piesaistīt EIT zīmei, ko patlaban piešķir ZIK izglītības programmām.

EIT piešķir EIT marķējumu arī mūžizglītības darbībām, piemēram, mentorēšanai, arodmācībām, prasmju veidošanas, pārkvalificēšanās un kvalifikācijas celšanas programmām, masveida atvērtais interneta kursu darbībām, kas iesaista un uzrunā plašāku mērķgrupu – studentus, pieaugušos izglītības apguvējus un iestādes, tai skaitā profesionālās izglītības un apmācības iestādes, kas nav ZIK locekļi. Sagaidāms, ka marķējuma piemērošanai ārpus EIT kopienas būs strukturētāka ietekme visos līmeņos (individuālā, programmas un iestādes līmenī).

EIT arī pārbauda EIT marķējuma piešķiršanu ZIK izglītības un apmācības programmām un meklē iedarbīgāku kvalitātes nodrošināšanas mehānismu, tostarp EIT marķējuma ārēju atzīšanu un akreditāciju.

Lai nodrošinātu augstākās izglītības izmēģinājuma iniciatīvas panākumus, EIT sniedz konkrētus norādījumus, zinātību un konsultācijas iesaistītajām AII un mērķgrupas AII no visas Eiropas, īpašu uzmanību pievēršot AII tajās valstīs (un šo valstu reģionos), kur inovācija notiek mērenāk un pieticīgāk, un citos reģionos ar zemu sniegumu, kuri vēlas attīstīt savas inovācijas spējas un stiprināt savu inovācijas ietekmi pārdomātas specializācijas stratēģijas.

3.5. EIT transversālās darbības

3.5.1. Komunikācija un izplatīšana

EIT un ZIK cenšas uzlabot un stiprināt savu saziņu un atpazīstamību un piemēro uzlabotu zīmoldres stratēģiju attiecībā uz galvenajām ieinteresētajām personām dalībvalstīs un ārpus tām saskaņā ar to pašu komunikācijas pieeju, ko izmanto attiecībā uz pamatprogrammu “Apvārsnis Eiropa”. Palielinot ZIK skaitu un ar augstākās izglītības izmēģinājuma iniciatīvu, EIT pastiprina centienus, lai Savienības sniegto atbalstu plašāk atpazītu kā inovācijas kvalitātes zīmolu. Šī zīmola pārvaldība un labāka saziņa ir īpaši svarīga iedzīvotājiem, valstu iestādēm un reģioniem, jo EIT un EIP radītās inovācijas palīdz apliecināt konkrēto ietekmi, ko dod Savienības ieguldījumi ar pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” starpniecību.

EIT cenšas paplašināt pastāvošo Savienības informācijas tīklu izmantošanu un nodrošina to darbību koordināciju, lai sniegtu labākas konsultācijas un norādījumus potenciālajiem ZIK partneriem. Šāda pastiprināta izmantošana un koordinācija var ietvert valsts un reģionālo iestāžu atbalstu, nosakot vajadzīgās sinerģijas ar ZIK daudzgadu stratēģijām. Lai nodrošinātu EIT piedāvāto iespēju plašāku izplatīšanu un to labāku izpratni, EIT pastiprina norādījumus un palīdzību aspektos, kas ir saistīti ar līdzdalību ZIK visā Eiropā, pamatojoties uz esošajiem informācijas tīkliem un struktūrām visā Eiropā, jo īpaši uz valstu kontaktpunktiem, kas minēti Regulā (ES) 2021/695.

Lai plašas ieinteresēto personu aprindas zinību triādē Savienības, valstu, reģionālā un vietējā līmenī būtu informētas par visiem EIT (un ZIK) uzaicinājumiem un finansētajiem projektiem, tos iekļaus arī Eiropas finansējuma un konkursu iespēju portālā, kas paredzēts Regulā (ES) 2021/695.

EIT vismaz divreiz gadā organizē DPG un saistīto Komisijas dienestu regulāras sanāksmes, lai nodrošinātu pienācīgu saziņu un informācijas plūsmu ar dalībvalstīm un ES līmenī. Eiropas Parlamentu un Padomi pienācīgi informē par EIT un ZIK veikspēju, sasniegumiem un darbībām. Turklāt DPG konsultē EIT stratēģiski svarīgos jautājumos. DPG kopā ar EIT nodrošina arī pienācīgu atbalstu, lai panāktu EIT atbalstīto darbību saistību ar valstu vai reģionālajām programmām un iniciatīvām un sekmētu to sinerģiju un lai dalītos informācijā par iespējamu valsts un reģionālu līdzfinansējumu šādām darbībām.

EIT ar ieinteresēto personu foruma ⁽¹⁹⁾, EIT balvas un EIT Absolventu kopienas ⁽²⁰⁾ starpniecību turpina uzlabot savas darbības atpazīstamību iedzīvotāju un EIT kopienas vidū ar mērķi veicināt mijiedarbību ar zinību triādes dalībniekiem Eiropā un atzīt visdaudzsološākos uzņēmējus un novatorus Eiropā.

EIT turpina virzīt un sniegt stratēģiskus norādījumus EIT Absolventu kopienai (sadarbībā ar EIT Absolventu kopienas valdi), lai maksimāli palielinātu tās uzņēmējdarbības un sociālo ietekmi un pastāvīgu tās dalībnieku iesaistīšanos EIT atbalstītajās darbībās. Laikposmā no 2021. līdz 2027. gadam EIT Absolventu kopiena turpinās augt, un tajā būs arī absolventi, kas piedalīsies rīcībās, ar ko atbalsta AII inovācijas spējas.

3.5.2. Labas prakses apzināšana un apmaiņa ar ieinteresētajām personām

EIT apzina, kodificē, efektīvi apmainās ar pieredzi un paraugpraksi, kas gūta EIT finansētās darbībās, un šajā nolūkā sadarbojas ar dalībvalstu iestādēm gan valsts, gan reģionālā līmenī, ar Komisiju un Eiropas Parlamentu, jo īpaši ar tā Zinātnes un tehnoloģiju darba grupu, izveidojot strukturētu dialogu un koordinējot centienus. Tiek gaidīts, ka ZIK un projekti, kas atbalsta AII inovācijas un uzņēmējdarbības spēju, politikas veidotājiem būs vērtīgs pierādījumu un eksperimentālas mācīšanās avots pētniecībā, inovācijā un augstākā izglītībā, kā arī dažādās tematiskajās jomās.

Līdz šim ZIK labas prakses piemēri un zināšanas nav pietiekami apkopotas, kodificētas un efektīvi izplatītas. EIT turpina pilnveidot savu uzdevumu kā inovācijas institūts, kas spēj atklāt, analizēt un kodificēt inovatīvus paņēmienus, apgūto un EIT finansēto darbību (atbalsts izglītībai un apmācībām, atbalsts pētniecībai un inovācijai, uzņēmējdarbībai) rezultātus, dalīties tajos un nodrošināt šādas prakses ieviešanu plašākā mērogā. Šīs EIT darbības pamatā ir saites un sinerģijas ar citām pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa”, jo īpaši ar EIP, uzdevumu un Eiropas partnerību iniciatīvām.

3.5.3. Starptautiskā sadarbība un globālas iesaistīšanas darbības

Valdes uzraudzībā, ievērojot pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” pieeju starptautiskajai sadarbībai, kā minēts Regulā (ES) 2021/695, un citas atbilstīgas Savienības politikas nostādnes, kā arī apspriežoties ar attiecīgajiem Komisijas dienestiem, EIT izstrādā vispārējus EIT un ZIK starptautiskās sadarbības pamatvirzienus. EIT, izmantojot starptautisko sadarbību, cenšas paplašināt savu darbību ietekmi un koordinē starptautiskas EIT finansētas darbības,

⁽¹⁹⁾ Kā definēts Regulas 2021/819 2. panta 11) punktā.

⁽²⁰⁾ EIT Absolventu kopiena apvieno uzņēmējus un pārmaiņu veicinātājus, kuri ir piedalījušies ZIK īstenotā izglītības vai uzņēmējdarbības programmā. Kopienā veido vairāk nekā 5 000 locekļu tīkls.

ko veic ZIK. Uzmanība tiek veltīta tam, lai cieši saskaņotos ar Eiropas Savienības attiecīgajiem politikas mērķiem un tās pētniecības un inovācijas prioritātēm, kā arī nodrošinātu Savienības pievienoto vērtību. Ja tiek uzskatīts, ka EIT kopienas fiziska klātbūtne trešā valstī ir nepieciešama, lai palielinātu ietekmi un efektīvāk sasniegtu tā mērķus, EIT nodrošina intervences koordināciju un stimulē kopīgus ZIK centienus.

Starptautiskajā sadarbībā un globālās iesaistīšanas darbībās EIT, sadarbībā ar Komisiju, koncentrējas uz globālu izaicinājumu risināšanu, sniedzot ieguldījumu attiecīgajās starptautiskajās iniciatīvās un IAM sasniegšanā un nodrošinot piekļuvi talantiem un inovatīvu risinājumu labāku piedāvājumu un pieprasījumu. EIT cieši uzrauga minētās darbības un nodrošina, ka tās atbilst pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” pieejai starptautiskajai sadarbībai, kā minēts Regulā (ES) 2021/695, un citām attiecīgām Savienības politikas jomām.

3.6. Darbības nodrošināšana: darbības režīms

Šajā iedaļā ir iekļauti vairāki pasākumi, kuru mērķis ir pielāgot un uzlabot EIT un ZIK pašreizējo darbību. Efektīva, attiecīgi pilnvarota un stratēģiska valde pārrauga minēto pasākumu īstenošanu EIT līmenī un nodrošina nepieciešamos stimulus un kontroli, tostarp, izmantojot uz sniegumu balstītu finansējuma piešķiršanas procesu, lai panāktu to, ka ZIK šos pasākumus īsteno.

3.6.1. ZIK darbības modelis

EIT nodrošina, ka ZIK īstenošana pilnībā atbilst attiecīgajām Regulā (ES) 2021/695 paredzētajām prasībām, tostarp, nodrošinot, ka astoņas patlaban pastāvošās ZIK sāk ievērot jaunos Eiropas partnerību izpildes kritērijus, kas paredzēti minētajā regulā. Tādēļ, lai maksimāli palielinātu ZIK darbības rezultātus un ietekmi, EIT, pamatojoties un ilgtermiņa sadarbības stratēģiju starp EIT un ZIK, sniedz ZIK stingrākas darbības norādes un ilgstoši pārrauga ZIK darbības rezultātus, lai nodrošinātu, ka tās ievēro pareizas vadības, labas pārvaldības, pārraudzības un izvērtēšanas principus, kas izklāstīti Regulā (ES) 2021/819, kā arī Regulā (ES) 2021/695 Eiropas partnerībām noteiktos principus un kritērijus, un saskaņotību ar prasībām, kas izriet no pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” prioritātēm un rādītājiem. Ja ZIK netiek galā ar saviem uzdevumiem, nesniedz pietiekamus rezultātus, nenodrošina gaidīto ietekmi vai tai nav Savienības pievienotās vērtības, veic atbilstīgus korektīvus pasākumus.

EIT pārliecinās, ka pasākumi, kas nodrošina ZIK pastāvīgu atvērtību jauniem dalībniekiem, kā arī pārredzamību to īstenošanas laikā, tiek būtiski uzlaboti, jo īpaši pieņemot un piemērojot pārredzamus, skaidrus un konsekventus pievienošanās un izstāšanās kritērijus jauniem dalībniekiem, jo tas rada pievienoto vērtību partnerībām, kā arī citus nosacījumus, piemēram, pārredzamas procedūras to uzņēmējdarbības plānu sagatavošanā, un pastāvīgi uzrauga šo pasākumu efektivitāti. ZIK arī īsteno savas darbības pilnīgi pārredzamā veidā, tostarp izmantojot atklātus uzaicinājumus apzināt un atlasīt savus projektus, partnerus un citas darbības, un tās joprojām ir atvērtas un dinamiskas partnerības, kurās jauni partneri visā Savienībā, tostarp arvien lielāka MVU un jaunuzņēmumu daļa, kas partnerībai rada pievienoto vērtību, spēj pievienoties, pamatojoties uz izcilību un inovācijas atbilstību. Lai ierobežotu finansējuma koncentrāciju un ZIK darbībām nodrošinātu labumu no plaša partneru tīkla, to uzņēmējdarbības plāna sagatavošanas procedūru (tostarp prioritāšu noteikšanu, darbību atlasi un līdzekļu piešķiršanu) un ar to saistītos finansēšanas lēmumus padara pārredzamākus un iekļaujošākus. ZIK daudzgadu stratēģijās uzmanību velta partnerības paplašināšanai, tostarp tādu jaunu SC izveidei, kam valde piešķir pienācīgu budžetu. Lemjot par finansējumu, valde ņem vērā progresu, kas panākts virzībā uz daudzgadu stratēģijās minēto mērķu sasniegšanu, *inter alia*, SC skaitu. ZIK plašāk izmanto konkurējošus finansēšanas mehānismus un palielina uzaicinājumu atklātību, jo īpaši attiecībā uz projektiem, kas ir atvērti trešām personām. Visi šie pasākumi palielina ZIK darbībās iesaistīto dalībnieku skaitu. Visbeidzot, ZIK savos regulārajos ziņojumos ziņo par jaunu partneru iesaistīšanu kā par vienu no saviem uz sniegumu balstīta finansējuma elementiem.

Tā kā ZIK darbojas visā inovācijas vērtību ķēdē, tās savā uzņēmējdarbības plāna portfeli nodrošina pienācīgu un ilgstošu līdzsvaru starp visiem trim zinību triādes elementiem un uzņēmējdarbības plāna portfeli iekļautajām saistītajām darbībām. EIP uzrauga ZIK darbības, lai nodrošinātu, ka tās tiek īstenotas, izmantojot vienkāršu, efektīvu un rentablu struktūru, kas līdz minimumam samazina administratīvās, pārvaldības un pieskaitāmās izmaksas. EIT nodrošina, ka ZIK panākt gaidāmo ietekmi, īstenojot plašo darbību klāstu, kuras ir noteiktas ZIK uzņēmējdarbības plānos un kuras efektīvi palīdz sasniegt to mērķus, tostarp, to iespējamo ietekmi uz inovācijas ekosistēmām Savienības, valstu un vietējā līmenī.

Katra ZIK partnera saistības tiek nodrošinātas, regulāri pārbaudot partnera faktisko ieguldījumu atbilstīgi sākotnējām saistībām. EIT nodrošina, ka ZIK ir izveidota riska pārvaldības sistēma gadījumiem, kad kāds no partneriem nespēj pildīt savas sākotnējās saistības. Tiecoties panākt savu darbību finansiālo ilgtspēju, ZIK meklē dažādus ieņēmumu un ieguldījumu avotus. Šajā nolūkā ZIK nodrošina, ka nosacījumi par piekļuvi partnerībai joprojām ir pievilcīgi plašam potenciālo partneru lokam. Dalības maksai vai mācību maksai nevajadzētu radīt šķēršļus attiecīgo partneru līdzdalībai ZIK, jo īpaši MVU, jaunuzņēmumiem un studentiem.

3.6.2. ZIK finansēšanas modelis

Paredzams, ka EIT ar taupīgu un vienkāršotu finansēšanas modeli uzlabos ZIK ietekmi un ieguldījumu EIT un pamatprogrammas "Apvārsnis Eiropa" mērķu sasniegšanā, kā arī stimulēs ZIK partneru aktīvu iesaistīšanos. Lai palielinātu atbalsta pievienoto vērtību, EIT pielāgo savu finansēšanas modeli. EIT dara visu iespējamo, lai veicinātu vienmērīgu pāreju starp DFS periodiem, jo īpaši attiecībā uz pašreizējām darbībām. EIT ievieš uzlabojumus trīs galvenajās jomās.

Pirmkārt, EIT pakāpeniski samazina ZIK pievienotās vērtības darbībām ⁽²¹⁾ paredzēto finansējuma likmi, lai palielinātu privātos un publiskos ieguldījumus, kas nav ieņēmumi no to partneriem. Paredzams, ka finansēšanas modeļa pielāgošana palīdzēs ZIK panākt finanšu stabilitāti. Paredzams, ka ZIK tiks mudinātas partnerības nolīgumu darbības laikā pakāpeniski samazināt EIT finansējuma daļu uzņēmējdarbības plānā, vienlaikus palielinot līdzieguldījumu līmeni no avotiem, kas nav saistīti ar EIT. Arvien mazākas EIT finansējuma likmes ZIK darbībām ar pievienoto vērtību piemēro visos pilna ZIK darbības cikla posmos (darbības sākumposmā, tālākas attīstības posmā, stabilitātes posmā un EIT dotācijas pārtraukšanas posmā), kā izklāstīts turpmākajā tabulā.

	Darbības sākšana	Tālāka attīstība	Stabilitāte	EIT dotācijas pārtraukšana
Gadi	1–4	5–7	8–11	12–15
EIT līdzfinansējuma likme	līdz 100 %	līdz 80 %	līdz 70 %	līdz 50 % 12. gadā, samazinājums par 10 % gadā

1. attēls. EIT līdzfinansējuma likmes 2021.–2027. gadam

Dažu ZIK specifikas dēļ to darbībām varētu būt vajadzīgi papildu stimuli. Šajā nolūkā valde varētu nolemt piemērot labvēlīgākus finansēšanas nosacījumus ZIK darbībām, kurās iesaistītas vairākas ZIK, RIS darbībām un augstākās izglītības izmēģinājuma iniciatīvai.

Otrkārt, EIT nodrošina, ka dotāciju piešķiršanas procesā ievēros uz sniegumu balstīta finansējuma modeli. Daudzgaļu dotāciju izmantošanu pēc iespējas palielina. EIT finansējumu tieši piesaista progresam, kas ir panākts Regulas (ES) 2021/819 10. pantā un 11. panta 5. punktā uzskaitītajās jomās, un ZIK mērķiem, kas izklāstīti to uzņēmējdarbības plānos, un to varētu samazināt, izmainīt vai neturpināt, ja nav rezultātu. Lai panāktu augstāko ietekmes līmeni, EIT *inter alia* nodrošina lielākus stimulus jaunu partneru piesaistei ZIK un veic korektīvus pasākumus, jo īpaši, pamatojoties uz to individuālo sniegumu.

Treškārt, EIT piemēro stingrus noteikumus visaptverošā novērtējuma mehānisma stiprināšanai pirms ZIK darbību sākotnējā septiņu gadu laikposma beigām saskaņā ar Regulas (ES) 2021/819 10. un 11. pantu. Minētais visaptverošais novērtējums, kas jāveic ar neatkarīgu ārēju ekspertu palīdzību, atbilst labākajai starptautiskajai praksei un Eiropas partnerību uzraudzības un izvērtēšanas kritērijiem, kas izklāstīti Regulā (ES) 2021/695. Tas notiek pirms sākotnējā septiņu gadu laikposma beigām. Visaptverošā novērtējuma rezultātā valde nolemj turpināt, grozīt vai pārtraukt (tādējādi nepagarinot partnerības nolīgumu ar minēto ZIK) finansiālo ieguldījumu ZIK un pārdalīt resursus darbībām ar labākiem rezultātiem. Valde pirms minētā lēmuma pieņemšanas lūdz DPG atzinumu.

⁽²¹⁾ Kā definēts Regulas (ES) 2021/819 2. panta 13) punktā.

3.6.3. Administratīvā sloga samazināšana

Visbeidzot, EIT pastiprina centienus panākt vienkāršošanu, lai mazinātu nevajadzīgu administratīvo slogu ZIK, ļaujot tām ātri un efektīvi īstenot gada uzņēmējdarbības plānus un daudzgadu stratēģijas. Šāda vienkāršošana var iekļaut arī vienreizēju maksājumu vai vienības izmaksu izmantošanu attiecīgajām ZIK darbībām. Turklāt, lai nodrošinātu labāku līdzekļu plānošanu, jo īpaši inovācijas darbībām, un lai veicinātu ciešāku to partneru iesaistīšanos un ilgtermiņa ieguldījumus, kuri piedalās ZIK darbībās, EIT ar ZIK parakstīs daudzgadu dotāciju nolīgumus, tostarp uz snieguma balstīta finansējuma noteikumos, attiecīgā gadījumā saskaņā ar attiecīgajiem partnerības nolīgumiem. Minētie daudzgadu dotāciju nolīgumi nepārsniedz trīs gadus.

3.6.4. EIT attiecības ar ZIK pēc tam, kad būs beidzies partnerības nolīgums

EIT saskaņā ar sistēmu Eiropas partnerībām, kas paredzēta Regulā (ES) 2021/695, izstrādā vispārējos principus attiecībām ar ZIK pēc partnerības nolīguma izbeigšanas. Pamatojoties uz padziļinātu neatkarīgu pētījumu, kas jāveic līdz 2023. gada beigām, EIT ciešā sadarbībā ar Komisiju izveido vispārējo satvaru attiecībām ar tām ZIK, kuru partnerības nolīgums ir izbeigts vai kura termiņš beidzas 2021.–2027. gada plānošanas periodā. Minētajā padziļinātajā neatkarīgajā pētījumā iekļauj novērtējumu par ZIK centieniem panākt finansiālo ilgtspēju, gūtajiem ieņēmumiem un ZIK finanšu perspektīvu un apzina visas darbības, kuru turpināšana varētu būt apdraudēta resursu trūkuma dēļ. Ņemot vērā galīgā pārskata pozitīvu iznākumu, EIT var noslēgt "sadarbības memorandu" ⁽²²⁾ ar ZIK, lai saglabātu aktīvu sadarbību ar to pēc partnerības nolīguma termiņa beigām.

Sadarbības memorandā iekļauj:

- a) tiesības un pienākumus, kas saistīti ar zinību triādes darbību turpināšanu, kā arī ZIK ekosistēmas un tīkla uzturēšanu;
- b) nosacījumus EIT zīmola izmantošanai un dalībai EIT balvas piešķiršanā un citās EIT organizētās iniciatīvās;
- c) nosacījumus dalībai augstākās izglītības un apmācības pasākumos, tostarp EIT zīmes izmantošanu izglītības un apmācības programmās un attiecībās ar EIT Absolventu kopienu;
- d) nosacījumus EIT dalībai konkursos attiecībā uz dažām konkrētām darbībām, tostarp vairāku ZIK kopīgām darbībām un kopīgi izmantojamiem pakalpojumiem;
- e) nosacījumus papildu atbalstam no EIT starpvalstu koordinācijas pasākumiem starp SC ar augstu Savienības pievienoto vērtību.

Ņemot vērā padziļināta neatkarīga pētījuma rezultātus, valde nosaka sadarbības memoranda ilgumu, saturu un struktūru, tostarp ZIK konkrētās darbības, ko var atbalstīt saskaņā ar otrās daļas a) līdz e) apakšpunktu. ZIK ir tiesības piedalīties EIT darbībās saskaņā ar sadarbības memorandā izklāstītajiem nosacījumiem, tostarp piedalīties uzaicinājumos iesniegt priekšlikumus konkursa kārtībā.

3.7. Sinerģija un papildināmība ar citām Savienības programmām

Balstoties uz tā plašo darbības jomu un īpašo nozīmi kā pamatprogrammas "Apvārsnis Eiropa" neatņemamai sastāvdaļai, EIT ir labi piemērots tam, lai radītu sinerģiju un nodrošinātu papildināmību, vienlaikus novēršot dublēšanos, ar citām Savienības programmām vai instrumentiem, tostarp pastiprinot tā atbalstu ZIK to plānošanas un īstenošanas darbībās. Paredzams, ka EIT veicinās sinerģiju vidējā termiņā un ilgtermiņā, cita starpā attiecībā uz šādiem aspektiem:

Erasmus+

- EIT cenšas izveidot sinerģiju starp *Erasmus+* un EIT kopienām. Sadarbība jābūt vērstai uz to, lai *Erasmus+* studentiem, kuri iestājušies AII, kas ir ZIK partneres, nodrošinātu piekļuvi ZIK vasaras skolām vai citiem attiecīgiem mācību pasākumiem (piemēram, uzņēmējdarbības un inovāciju pārvaldības mācību pasākumi) un nodibinātu kontaktus ar ZIK absolventu tīklu.

⁽²²⁾ Kas definēts Regulas (ES) 2021/819 2. panta 15) punktā.

- Sadarbības pasākumi var ietvert arī EIT vai ZIK apmācības nodrošināšanu akadēmiskajiem mācībspēkiem (no jebkurām AII, arī no tām, kuras nav ZIK partneres) par mācību programmām, kas integrē uzņēmējdarbību un inovāciju, kā arī izmēģina, pieņem un paplašina inovācijas praksi, ko ZIK izstrādājušas Erasmus+ tīklos (piemēram, AII un uzņēmumu zināšanu apvienības), un otrādi.
- Iespēju robežās jānodrošina sinerģija ar Eiropas universitāšu iniciatīvu, kas varētu palīdzēt integrēt EIT izglītības pasākumus, lai panāktu sistēmisku ietekmi.

Programma “Digitālā Eiropa” kas izveidota ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2021/694 ⁽²³⁾;

- ZIK, jo īpaši SC, sadarbojas ar Eiropas digitālās inovācijas centriem saskaņā ar Regulu (ES) 2021/694, lai atbalstītu rūpniecības nozares un publiskā sektora organizāciju digitālo pārveidi.
- Jāizpēta iespējas, kā izmantot infrastruktūru un spējas, ko programmā “Digitālā Eiropa” (piemēram, datu resursi un mākslīgā intelekta algoritmu bibliotēkas, kā arī augstas veiktspējas datu kompetences centri dalībvalstīs) ZIK attīstījušas izglītības un apmācību jomā, kā arī izmēģinājumu un demonstrējumu nolūkos inovācijas projektos.

Kohēzijas politikas fondi (jo īpaši Eiropas Reģionālās attīstības fonds un Kohēzijas fonds, kas izveidoti ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Kohēzijas fondu un Eiropas Sociālo fondu Plus, kas izveidoti ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu par Eiropas Sociālo fondu Plus (ESF+)).

- ZIK ar SC un RIS centru starpniecību veicina reģionālo un starpreģionālo sadarbību starp zinību triādes dalībniekiem un vadošajām iestādēm sinerģijā ar darbu pie reģionālās sadarbības un ieguldījumiem vērtību ķēdēs saistītās pārdomātas specializācijas prioritāšu jomās, kā arī sekmē pārdomātas specializācijas tematisko platformu darbu. Šādas sadarbības ar vadošajām iestādēm rezultātā ZIK darbības var tikt iekļautas darbības programmās. EIT arī izvērtē iespējas dot ieguldījumu prasmju pilnveidošanas iniciatīvās kohēzijas politikas fondu ietvaros, izmantojot apmaiņu ar paraugpraksi.
- Lai sekmētu sinerģiju starp EIT resursiem, kohēzijas politikas fondiem un citām Savienības, valsts un reģionālām programmām, EIT ZIK veicina sadarbību starp atbilstīgajiem ZIK un pārdomātas specializācijas platformām. Mērķis ir panākt EIT darbību plašāku pārstāvību visā Savienībā, stiprināt saiknes ar pārdomātas specializācijas stratēģijām un labāk izmantot RIS, lai EIT un ZIK darbībām piesaistītu ESI fondus.

Programma *InvestEU*

- EIT ZIK cenšas sadarboties ar *InvestEU* konsultāciju centru, lai sniegtu tehnisko atbalstu un palīdzību ZIK atbalstītajiem uzņēmumiem projektu sagatavošanā, izstrādē un īstenošanā.
- ZIK cenšas sekmēt *InvestEU* portāla izstrādi, lai – ciešā sadarbībā ar Komisijas dienestiem un sinerģijā ar EIP – ZIK atbalstītajiem uzņēmumiem ciešāk piesaistītu investorus un finanšu starpniekus.

Programma “Radošā Eiropa”, kas izveidota ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2021/818 ⁽²⁴⁾.

Programma “Radošā Eiropa” ir cita starpā svarīga saistībā ar darbībām, ko veiks nākamā ZIK KRNI jomā. Ar šo programmu jāveido spēcīga sinerģija un papildināmība tādās jomās kā radošās prasmes, darbvietas un uzņēmējdarbības modeļi.

Vienotā tirgus programma, kas izveidota ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2021/690 ⁽²⁵⁾.

⁽²³⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/694 (2021. gada 29. aprīlis), ar ko izveido programmu “Digitālā Eiropa” un atceļ Lēmumu (ES) 2015/2240 (OV L 166, 11.5.2021., 1. lpp.).

⁽²⁴⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/818 (2021. gada 20. maijs), ar ko izveido programmu “Radošā Eiropa” (2021.–2027. gads) un atceļ Regulu (ES) Nr. 1295/2013 (skatīt šā Oficiālā Vēstneša 34. lpp.).

⁽²⁵⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/690 (2021. gada 28. aprīlis), ar ko izveido iekšējā tirgus, uzņēmumu, tostarp mazo un vidējo uzņēmumu, konkurētspējas, augu, dzīvnieku, pārtikas aprites un dzīvnieku barības jomas un Eiropas statistikas programmu (vienotā tirgus programma) un atceļ Regulas (ES) Nr. 99/2013, (ES) Nr. 1287/2013, (ES) Nr. 254/2014, un (ES) Nr. 652/2014 (OV L 153, 3.5.2021., 1. lpp.).

ZIK cenšas sadarboties ar Eiropas Biznesa atbalsta tīklu (EEN) un tā nozaru grupām, lai atvieglotu uzņēmumu savstarpējo sadarbību, tehnoloģiju nodošanu un inovācijas partnerības uzņēmējiem, kuri vēlas attīstīt savu darbību visā ES un ārpus tās saskaņā ar Regulu (ES) 2021/690. EEN organizācijas veicinās ZIK darbības to MVU starpā, kuri ir tā klienti. EIT izpēta sadarbību jauno uzņēmēju mobilitātes programmās, kas ir paredzētas viņu uzņēmējdarbības prasmju uzlabošanai.

4. COVID-19 UZLIESMOJUMA IZRAISĪTĀS KRĪZES SEKU NOVĒRŠANA

Lai pārvarētu Covid-19 krīzes radīto būtisko ietekmi uz sabiedrību, vidi, ekonomiku un tehnoloģiskajām pārmaiņām, būs vajadzīga Savienības iestāžu, struktūru, biroju un aģentūru sadarbība. EIT būtu jāveicina nepieciešamie inovācijas centieni, saskaņoti reaģējot uz Covid-19 krīzi.

EIT nodrošinās, ka ZIK palīdz rast inovatīvus risinājumus dažādās rīcības jomās, ņemot vērā prioritātes, kas izvirzītas Savienības atveseļošanas plānā, Eiropas zaļajā kursā, Savienības rūpniecības stratēģijā un IAM, lai sekmētu dalībvalstu sabiedrības un ekonomikas atlabšanu un stiprinātu to ilgtspēju un noturību.

Jo īpaši EIT būtu jānodrošina, ka ZIK var darboties ar vajadzīgo elastību, lai pielāgotu savu darbību Covid-19 krīzes radītajiem izaicinājumiem, kā arī jaunus un negaidītus izaicinājumus un prioritātes. EIT uzraudzībā un kontrolē ZIK varētu izveidot pasākumus, kas ir piemēroti savu ekosistēmu noturības atbalstīšanai un palielināšanai, proti, to partnerus un atbalsta saņēmējus arī ārpus esošajām kopienām. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš darbībām, kuru mērķis ir palielināt mikrouzņēmumu, MVU un jaunuzņēmumu noturību, kā arī studentu, pētnieku, uzņēmēju un darba ņēmēju noturību, jo tos Covid-19 krīze ir skārusi vissmagāk.

ZIK tiek aicinātas arī izmantot sinerģijas ar citām Savienības iniciatīvām un partnerībām, lai atbalstītu Eiropas inovācijas ekosistēmu stiprās puses.

Pielāgojoties jaunajai situācijai, ZIK var izmantot inovatīvus sadarbības instrumentus, mehānismus, informāciju un atbalsta pakalpojumus, lai savās kopienās nodrošinātu sadarbību un mijiedarbību.

Cenšoties panākt sinerģiju ar citām Savienības programmām un aģentūrām, EIT var ierosināt iniciatīvas, kuru pamatā ir zinību triādes integrācija un kuru mērķis ir atbalstīt inovācijas ekosistēmas Savienībā. Šajā nolūkā EIT var veicināt jaunas ZIK kopīgas darbības, lai risinātu Covid-19 krīzes radītos izaicinājumus.

5. RESURSI

5.1. Budžeta vajadzības

Laikposmā no 2021. līdz 2027. gadam EIT budžeta vajadzības ir 2 965 000 000 EUR un to pamatā ir trīs galvenie elementi: 1) esošo astoņu ZIK izdevumi (kas atspoguļo to, ka triju ZIK partnerības nolīgumu termiņš beigsies līdz 2024. gadam) un divu jaunu ZIK izveides (viena 2022. vai 2023. gadā, un otra 2026. gadā) izdevumi; 2) EIT administratīvie izdevumi; un 3) izdevumi par sagatavošanu, uzraudzību, kontroli, revīziju, izvērtēšanu un citām darbībām un izdevumi, kas vajadzīgi EIT darbību pārvaldībai un īstenošanai, kā arī EIT mērķu sasniegšanas izvērtēšanai saskaņā ar Regulas (ES) 2021/695 12. panta 6. punktu.

Aptuveni 2 854 000 000 EUR (96 % no kopējā EIT budžeta) ir paredzēti pastāvošo un jauno ZIK finansēšanai, un no tiem:

- a) vismaz 10 % un ne vairāk kā 15 % paredz RIS;
- b) ne vairāk kā 7 % piešķir ZIK savstarpējām darbībām, tostarp lai atbalstītu ZIK, ar kurām partnerības līgums ir beidzies vai pārtraukts;
- c) ne vairāk kā 3 % piešķir eksperimentālai augstākās izglītības iniciatīvai, kuras ilgums ir trīs gadi.

Paredzams, ka ieviešot pakāpenisku EIT finansējuma likmes samazināšanu, ZIK piesaistīs vēl 1 500 000 000 EUR no citiem publiskiem un privātiem avotiem. Budžets divu jaunu ZIK izveidei (viena sāks darboties pēc iespējas ātrāk jau 2022. vai 2023. gadā, bet otra sāks darboties 2026. gadā) būs aptuveni 300 000 000 EUR. Ja EIT būs pieejams papildu budžets, tas var izveidot papildu ZIK.

EIT turpina būt taupīga un dinamiska organizācija. EIT administratīvo izdevumu izmaksas, kas sedz nepieciešamās personāla, administratīvās, infrastruktūras un darbības izmaksas, vidēji nepārsniedz 3 % no EIT budžeta. Daļu administratīvo izdevumu sedz Ungārija, līdz 2029. gada beigām nodrošinot bezmaksas biroja telpas. Šajā sakarībā tiek pieliktas lielas pūles, lai samazinātu ZIK administratīvās izmaksas, kuras jebkurā gadījumā ir jānotur saprātīga minimuma līmenī.

5.2. Ietekme (pārraudzība un izvērtēšana)

Paredzams, ka EIT ietekmes izvērtējums nākamajā plānošanas periodā tiks pastāvīgi uzlabots, ņemot vērā gūtās atziņas un līdz šim uzkrāto pieredzi un nepieciešamību saskaņot tās praksi ar pamatprogrammas "Apvārsnis Eiropa" pieņemto praksi. EIT saskaņā ar Regulas (ES) 2021/819 10., 11. un 20. pantu piemēro izvērtēšanas, ziņošanas un pārraudzības satvaru, kas nodrošina saskaņotību ar vispārējo pieeju, kas pieņemta pamatprogrammai "Apvārsnis Eiropa", vienlaikus sekmējot elastību. Jo īpaši tiek uzlabota atgriezeniskā saikne starp Komisiju, EIT un ZIK, lai konsekventi, saskaņoti un efektīvi sasniegtu mērķus.

5.2.1. Ziņošana un uzraudzība

EIT uzlabo savu pašreizējo pārraudzības sistēmu un ievieš ziņošanas un pārraudzības satvaru, tostarp galvenos snieguma rādītājus, kas ir saskaņoti ar pamatprogrammas "Apvārsnis Eiropa" ietekmes ceļu rādītājiem. ZIK darbības rādītāju, tostarp to administratīvo izdevumu, un rezultātu ziņošana un pārraudzība būs EIT galvenais uzdevums, ko īsteno sadarbībā ar pamatprogrammas "Apvārsnis Eiropa" kopīgajiem korporatīvajiem pakalpojumiem. ZIK ziņošanas un pārraudzības sistēmu iestrādā vispārējā pamatprogrammas "Apvārsnis Eiropa" pārraudzības sistēmā, jo īpaši, ieviešot kopējus datu modeļus, tostarp datu, kurus glabā pamatprogrammas "Apvārsnis Eiropa" datubāzē. Komisija piedalās kopīgā visu attiecīgo ietekmes un pārraudzības rādītāju un instrumentu izstrādē, kurus pilnveido vai piemēro EIT, lai nodrošinātu saskaņotību ar vispārējo pamatprogrammas "Apvārsnis Eiropa" pārraudzības sistēmu un atbilstību tai, tostarp galvenajiem ietekmes ceļiem, Eiropas partnerību un pamatprogrammas "Apvārsnis Eiropai" stratēģiskās plānošanas procesa kritēriju sistēmai. Valde ievieš pastāvīgas pārraudzības procedūras, kā arī starpposma pārskatīšanas un novērtēšanas procedūras, tostarp, lai noteiktu pamatotu kvantitatīvo un kvalitatīvo rādītāju kopumu un ar tiem saistīto pamatscēnāriju un mērķus. Turklāt EIT ņem vērā metodikas "Inovācijas radars" izvešanu pamatprogrammā "Apvārsnis Eiropa" un izpēta, kā ZIK varētu izmantot "Inovācijas radaru", lai uzlabotu savas pārraudzības darbības.

Šādas pārraudzības rezultātus izmanto ZIK daudzgadu uzņēmējdarbības plānošanas procesos un tie nosaka EIT uz sniegumu balstītā ZIK darbību finansējuma piešķiršanu, kā arī tos izmanto, lai sagatavotu partnerības nolīgumus un dotāciju nolīgumus ar ZIK kā atbalsta saņēmējām. Turklāt paredzams, ka ZIK pārraudzības rezultātus izmantos Eiropas partnerībām paredzētajā stratēģiskās koordinācijas procesā.

Paredzams, ka EIT darbībām, tostarp tām, kuras pārvalda ar ZIK starpniecību, būs

- 1) tehnoloģiska, ekonomiska un inovatīva ietekme, kas veicinās uzņēmumu izveidi un izaugsmi, kā arī tādu jaunu inovatīvu risinājumu izstrādi, ar ko risina globālus izaicinājumus, rada tiešas un netiešas darbvietas un mobilizē papildu publiskā un privātā sektora ieguldījumus;
- 2) zinātniska un izglītojoša ietekme, stiprinot cilvēkkapitālu pētniecībā un inovācijā, uzlabojot inovatīvās un uzņēmējdarbības prasmes gan individuālā, gan organizācijas līmenī un veicinot to, lai zināšanas un inovācijas tiktu radītas un atklāti izplatītas sabiedrībā;
- 3) ietekme uz sabiedrību, tostarp ietekme, ko rada sistēmiski risinājumi gan EIT kopienā, gan ārpus tās, arī ar ZIK kopīgām darbībām, pievēršoties Savienības politikas prioritātēm tādās jomās kā klimata pārmaiņas (piemēram, mazināšana, pielāgošanās un izturētspēja), enerģija, izejmateriāli, veselība, ražošana ar pievienoto vērtību, digitālā un urbānā mobilitāte, pārtika, kultūra un radošums vai ūdens, izmantojot inovatīvus risinājumus, sadarbību ar iedzīvotājiem un galalietotājiem, un stiprinot inovatīvu risinājumu ieviešanu šajās sabiedrības jomās;

EIT nodrošina konkrētu sabiedrības rādītāju izstrādi ZIK darbības jomās un īsteno regulāru pārraudzību saskaņā ar pamatprogrammas "Apvārsnis Eiropa" sistēmu attiecībā uz ietekmi uz sabiedrību.

Šā punkta trešajā daļā minēto ietekmi mēra *inter alia* saskaņā ar Regulas (ES) 2021/695 V pielikumā dotajiem ietekmes ceļa rādītājiem.

Līdztekus pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” rādītāju sistēmas izstrādei EIT kopā ar Komisiju izstrādā papildu rādītājus, tostarp ietekmes uz sabiedrību rādītājus ZIK darbības jomās, un tie atspoguļo vispārējo pieeju Eiropas partnerībām, kas veicina zinātnisko, ekonomisko ietekmi un ietekmi uz sabiedrību. Ietekmes rādītāju saskaņošana ar pamatprogrammu “Apvārsnis Eiropa” ir vērsta uz to, lai laika gaitā uzraudzītu progresu EIT mērķu sasniegšanā, nodrošinot salīdzinošu pierādījumu bāzi par ZIK radītajiem rezultātiem un ietekmi attiecībā uz pamatprogrammu “Apvārsnis Eiropa”. Turklāt EIT nodrošina to, ka pārraudzības sistēma gūst panākumus saistībā ar darbībām, kas raksturīgas ZIK modelim, piemēram, zinību triādes integrācija un uzņēmējdarbības prasmes. Ar izglītību saistīto EIT darbību (tostarp to, kuras atbalsta AII spējas) rādītāji uzrauga, piemēram:

- 1) cilvēkkapitāla prasmju apguvi un AII iesaisti un spēju uzlabošanu (īstermiņā);
- 2) karjeru un AII lomu un sniegumu vietējās inovācijas ekosistēmās (vidējā termiņā); un
- 3) darba apstākļus un AII lomu un darbības rezultātus vietējās inovācijas ekosistēmās (ilgtermiņā).

Ar ZIK saistīto pastāvīgo pārraudzību veic efektīvi un cita starpā pievēršas šādiem jautājumiem:

- 1) progress virzībā uz finansiālo ilgtspēju, jo īpaši piesaistot jaunus ieguldījumu avotus;
- 2) progress virzībā uz Eiropas mēroga pārklājumu un atklātību, kā arī uz pārvaldības pārredzamību;
- 3) uzņēmējdarbības paātrināšanas efektivitāte (proti, radīti un atbalstīti strauji augoši uzņēmumi);
- 4) ZIK administratīvās un pārvaldības izmaksas;
- 5) SC un RIS centru un struktūru darbības un to integrācija vietējās inovācijas ekosistēmās;
- 6) izglītības un apmācības pasākumu īstenošana, tostarp EIT zīmes plašāka izmantošana.

Turpmāk tabulā sniegts neizsmeljošs saraksts ar galvenajiem darbības rādītājiem un mērķiem, kuru pārraudzīšanu 2021.–2027. gadā ir paredzēts uzticēt EIT. Šie rādītāji sniedz galvenās ievirzes tam, kādi ieguldījumi un rezultāti ir nepieciešami, lai pārraudzītu, kā tiek sasniegti EIT galvenie mērķi 2021.–2027. gadam –veicināt inovāciju un uzņēmējdarbību ar labākas izglītības palīdzību, uzlabot savu reģionālo un vietējo ietekmi un pieejamību potenciālajiem partneriem un ieinteresētajām personām, nodrošināt līdzsvaru starp ieņēmumiem un izdevumiem, izveidot jaunus SC un ieviest tirgū jaunus inovatīvus risinājumu globālu izaicinājumu risināšanai.

EIT pārvaldības rādītāji	Mērķis 2023. gadam (atsauces gads – 2020. gads)	Mērķis 2027. gadam (atsauces gads – 2020. gads)
To vienību/organizāciju skaits, kuras piedalās EIT un ZIK darbībās	20 % palielinājums	50 % palielinājums
Tirgū laisto inovāciju (produktu un pakalpojumu) skaits	1 500	4 000
AII, kas iesaistītas EIT un ZIK darbībās	285	680
To studentu skaits, kuri iesaistīti EIT un ZIK izglītības darbībās	8 500	25 500
Atbalstīto jaunuzņēmumu skaits	300	700
ZIK finansējums	700 000 000 EUR	1 500 000 000 EUR
To vienību/organizāciju skaits, kuras piedalās EIT un ZIK darbībās no reģioniem, kas ir ārpus ZIK sadarbības centru reģioniem	50 % palielinājums	100 % palielinājums

Lai uzlabotu atvērtību un pārredzamību, EIT nodrošina, ka ar tā iekšējās pārraudzības sistēmas palīdzību savāktie projektu dati, tostarp ZIK rezultāti, ir pilnībā pieejami un integrēti pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” vispārējā datu pārvaldības sistēmā. EIT nodrošina, ka detalizēta informācija, kas iegūta tā pārraudzības un izvērtēšanas procesā, ir laikus pieejama pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” datubāzē. Turklāt EIT sniedz īpašus ziņojumus par kvantitatīvo un kvalitatīvo ietekmi, tostarp par solītajiem un faktiski sniegtajiem finanšu ieguldījumiem.

5.2.2. Izvērtēšana, starpposma pārskatīšana un visaptveroša novērtēšana

Komisija saskaņā ar Regulu (ES) 2021/819 un (ES) 2021/695 noteikumiem veic periodiskus un neatkarīgus EIT darbību izvērtējumus, tostarp izvērtējot darbības, ko pārvalda ar ZIK starpniecību.

Saskaņā ar Regulas (ES) 2021/819 20. pantu vidusposma izvērtējumā cita starpā izvērtē arī augstākās izglītības izmēģinājuma iniciatīvas rezultātus un ietekmi, ZIK finansiālās ilgtspējas stratēģiju efektivitāti, RIS darbību ietekmi un sadarbību starp EIT un īstenošanas struktūrām pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” III pīlāra “Inovatīva Eiropa” ietvaros. Šajā sakarībā EIT izvērtēšanās vērtē EIT darbību, tostarp ar ZIK starpniecību īstenoto darbību, efektivitāti, lietderību, atbilstību, saskaņotību un ES pievienoto vērtību. Tos veic Komisija ar neatkarīgu ārēju ekspertu palīdzību, un tos iekļauj pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” novērtējumos, ko veic Komisija, arī ņemot vērā pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” III pīlāra “Inovatīva Eiropa” sistēmisko novērtējumu, jo īpaši attiecībā uz “vienas pieturas aģentūru” inovācijai.

Pirms partnerības līguma septiņu gadu perioda beigām valdes uzraudzībā ar neatkarīgu ārēju ekspertu atbalstu veic visaptverošu katras ZIK snieguma un darbību novērtējumu, kā arī galīgo novērtējumu pirms līguma beigām. Pamatojoties uz visaptverošu novērtējumu, valde lemj par to, vai partnerības līgumu pagarināt pēc pirmajiem septiņiem gadiem, savukārt galīgo novērtējumu izmanto kā pamatu sarunām par iespējamu sadarbības memorandu. Veicot minētos izvērtējumus, valde saskaņā ar Regulas (ES) 2021/819 11. panta 5. punktu jo īpaši ņem vērā īstenošanas, pārraudzības un izvērtēšanas kritērijus, kas Regulā (ES) 2021/695 ir noteikti Eiropas partnerībām, ZIK mērķu sasniegšanu un tās koordināciju ar citām atbilstīgajām pētniecības un inovācijas iniciatīvām, tās finanšu stabilitātes līmeni, spēju nodrošināt pieejamību jauniem dalībniekiem, pārvaldības pārredzamību un tās panākumus jaunu dalībnieku piesaistīšanā, nepārsniedzot Regulas (ES) 2021/819 21. pantā minēto Savienības finansiālā ieguldījuma robežas, Savienības pievienoto vērtību un to, kādu ieguldījumu tās sasniegumi dod EIT mērķu īstenošanā.

Turklāt saskaņā ar Regulas (ES) 2021/819 11. panta 2. punktu valdes uzraudzībā EIT veic starpposma pārskatus par ZIK sniegumu un darbībām pirmajos trīs partnerības nolīguma gados (proti, ZIK sākumposmā) un attiecīgajā gadījumā – trīs gados pēc tā pagarināšanas (proti, stabilitātes posmā). Minēto pārskatu pamatā ir EIT veiktā nepārtrauktā pārraudzība. Tie palīdz valdei jau laikus gūt norādes par ZIK sniegumu attiecībā uz tās stratēģiju un mērķiem, kā arī tās atbilstību valdes norādēm.

Saskaņā ar Regulas (ES) 2021/819 11. panta 6. punktu, ja pastāvīgā pārraudzība, starpposma pārskats vai ZIK visaptverošs novērtējums liecina par nepietiekamu progresu jomās, kas minētas Regulas (ES) 2021/... 10. pantā, vai par Savienības pievienotās vērtības trūkumu, valde veic pienācīgus korektīvus pasākumus. Šie korektīvie pasākumi var izpausties kā EIT finansiālā ieguldījuma samazināšana, mainīšana vai atsaukšana vai partnerības līguma izbeigšana, kā arī saistoši ieteikumi attiecībā uz ZIK darbībām vai ierosinājumi tās īstenošanas un darbības modeļu pielāgošanai.

Minēto starpposma pārskatu un izvērtējumu rezultātus dara publiski pieejamus, paziņo Eiropas Parlamentam un Padomei un ziņo par tiem Eiropas partnerībām paredzētajam stratēģiskās koordinēšanas procesam.

1. papildinājums

Faktu lapa par ZIK kultūras un radošo nozaru un industrijas (KRNI) jomā

I. Izaicinājums

ZIK kultūras un radošo nozaru un industriju KRNI⁽²⁶⁾ jomā var sniegt horizontālu risinājumu virknei gaidāmu, pastāvīgu izaicinājumu, kurus var risināt ar izglītības, pētniecības un inovācijas darbību palīdzību. Minētos izaicinājumus var iedalīt četros pilāros:

- 1) Eiropas radošums, kultūru un valodu daudzveidība;
- 2) Eiropas identitāte un kohēzija;
- 3) Eiropas nodarbinātība, ekonomikas noturība un vieda izaugsme; un
- 4) Eiropa pasaules arēnā.

Eiropiešu radošums un kultūras daudzveidība ir atkarīga no noturīgām un spēcīgām KRNI. Tomēr šīs nozares saskaras ar vairākiem izaicinājumiem, kas saistīti ar pasaules mēroga dalībnieku pieaugošo konkurenci un digitālo pāreju.

- Lai piesaistītu jaunu auditoriju un to paplašinātu, kā arī izstrādātu jaunus procesus, pakalpojumus, saturu un praksi, kas rada sabiedrisko vērtību, ražotājiem, radītājiem, autoriem, izplatītājiem, raidorganizācijām, kinoteātriem un visu veidu kultūras organizācijām un uzņēmumiem ir jārada jauninājumi.
- Uzņēmējdarbības un starpnozaru prasmju trūkums kultūras un radošajās nozarēs un industrijā⁽²⁷⁾ attiecas gan uz jaunām apakšnozarēm, gan arī uz ļoti nobriedušām nozarēm, kurās notiek būtiska digitālā pārveide. Šīs prasmes ir nepieciešamas inovācijai, un tās ir ļoti svarīgas, ņemot vērā darba tirgus pārmaiņas, ar ko saskaras nozare.
- Kultūras mantojums ir neapstrīdama kultūras identitātes izpausme, svarīgs sabiedrisko labumu un inovācijas avots, kas nodrošina labu atdevi no ieguldījumiem un ievērojamus ekonomiskos ieņēmumus, taču tā potenciāls, lielākoties, joprojām netiek pilnībā izmantots. Tā kā kultūras mantojums veicina ilgtspējīgu, uz mantojumu balstītu atjaunošanos un ir nozīmīgs stimuls izglītībai un mūžizglītībai, kā arī stimulē sadarbību un sociālo kohēziju, tas var gūt lielu labumu no KRNI vēltītās ZIK.

Sabiedrības izaicinājumi, kas saistīti ar Eiropas identitāti un kohēziju, kopumā rodas tādēļ, ka trūkst saiknes, kas vieno dažādas sabiedrības daļas un dažādas teritorijas. Tie ietver jautājumus, kas saistīti ar sociālo atstumtību, nepieciešamību veidot ciešākas starpkultūru saites, aizsargāt valodu daudzveidību, tostarp minoritāšu valodas, un veidot kopīgas piederības sajūtu, pamatojoties uz mūsu kultūras daudzveidību un kopīgo mantojumu, un šos jautājumus varētu risināt, izvēršot iekļaujošu un pieejamu kopienas līdzdalību, izstrādājot inovācijas dizaina, arhitektūras un sabiedrisku vietu izmantošanas jomā, kā arī radot kultūrā balstītu sociālu inovāciju. Jo īpaši:

- sadarbība pētnieku starpā un starp pētniecību un rūpniecību un starp publiskā un trešā sektora organizācijām ir ierobežota, kā arī pētniecības un izstrādes centienu koordinācija, metožu, rezultātu un paraugprakses apmaiņa nav pietiekama un ir vērojama lieka dublēšanās,
- radošo kopu un inovācijas centru integrācijas līmenis nav pietiekams,
- liela daļa reģionālo pārdomātas specializācijas prioritāšu Eiropā ietver atsauces uz kultūru no dažādiem aspektiem (piemēram, kultūras mantojums, radošās nozares un māksla),

⁽²⁶⁾ KRNI iekļauj visas nozares un rūpniecības nozares, kuru darbību pamatā ir kultūras vērtības, kultūru daudzveidība un individuālas un/vai kolektīvas mākslinieciskas vai citas radošas izpausmes, neatkarīgi no tā, vai šīs darbības ir vai nav vērstas uz tirgu, neatkarīgi no tās struktūras veida, kas tās īsteno, neatkarīgi no minētās struktūras finansēšanas veida. Pie šīm darbībām pieder tādu prasmju un talantu attīstīšana, kam ir potenciāls rosināt inovācijas, radīt labklājību un darbvietas, saražojot sociālas un ekonomiskas vērtības, tostarp ar intelektuālā īpašuma pārvaldības palīdzību. Šīs darbības ietver arī tādu preču un pakalpojumu izstrādi, ražošanu, radīšanu, izplatīšanu un saglabāšanu, kas ir kultūras, mākslas vai citas radošas izpausmes, kā arī ar tām saistītās funkcijas, piemēram, izglītība un pārvaldība. Kultūras un radošās nozares un industrija *inter alia* ietver arhitektūru, arhīvus, humanitārās zinātnes, bibliotēkas un muzejus, daiļamatniecību, audiovizuālo jomu (tostarp filmas, televīziju, programmatūru, videospēles, multimediju un ierakstīto mūziku), materiālo un nemateriālo kultūras mantojumu, dizainu, uz radošu pieeju orientētas augstas kvalitātes preču ražošanas nozares un modi, festivālus, mūziku, literatūru, izpildītājmākslu, (tostarp teātri un deju) grāmatas un izdevējdarbību (avīzes un žurnālus), radio un vizuālo mākslu, kā arī reklāmu.

⁽²⁷⁾ Eiropas universitāšu kultūras un radošās studijas lielākoties ir vērstas uz "radošo daļu", un to absolventi ne vienmēr ir gatavi iekļauties modernā darba tirgū, jo tiem trūkst starpnozaru (uzņēmējdarbības, digitālās un finanšu pārvaldības) prasmju. Attiecībā uz augstākās izglītības iestādēm Savienība atpauko Amerikas Savienotajām Valstīm saistībā ar studijām komunikācijas un plašsaziņas līdzekļu jomā (savukārt Savienības universitātēm ir labāki rādītāji tradicionālākos studiju priekšmetos, piemēram, mākslā, dizainā vai izpildītājmākslā).

- ZIK KRNI jomā potenciāls ir augsts, ņemot vērā kultūras un radošuma lielo nozīmi pilsētu un reģionu ekonomikas un sociālajā attīstībā un to spēju vēl vairāk palīdzēt novērst atšķirības visā Eiropā.

Pašreizējie izaicinājumi, kas saistīti ar Eiropas nodarbinātību, ekonomikas noturību un viedu izaugsmi, ietver tādas sociālekonomiskās jautājumus kā bezdarbs (jo īpaši jauniešu bezdarbs) novēršana, prasmju un darba apstākļu uzlabošana un pielāgošanās globālajai konkurencei.

- Tirgus koncentrācija ir augsta – 2013. gadā aptuveni 50 % no kopējā Savienības apgrozījuma un pievienotās vērtības tika radīti Apvienotajā Karalistē, Vācijā un Francijā.
- Globalizācija, Digitalizācija un tehnoloģiskā inovācija spēcīgi ietekmē Eiropas rūpniecību. Šīs norises ir mainījušas veidu, kā mākslinieki veido un izplata savus darbus un uzrunā auditoriju, mainot tradicionālos KRNI uzņēmējdarbības modeļus, un tās ir būtiski mainījušas patērētāju gaidas un uzvedību. Turklāt satura ražošanas uzņēmumu, kas atrodas ārpus Eiropas, pieaugošais spēks ir atstājis milzīgu ietekmi uz tradicionālo vērtību ķēdi.
- Jaunrades, kultūras un mākslas darbu un rezultātu monetizēšana bieži vien ir problemātiska, tādēļ šai segmentā veidojas izteikti nestabila nodarbinātība. Ir jārod jauni inovatīvi veidi mikro, mazo un vidējo radošo un kultūras uzņēmumu un organizāciju atbalstam.

Eiropas kā pasaules līmeņa dalībnieces loma ietver nepieciešamību uzlabot Eiropas kultūras satura izplatīšanu. Eiropai ir jāsaģlabā konkurētspēja globālajā digitālajā sacensībā par jaunu tehnoloģiju (piemēram, mākslīgā intelekta, lietu interneta, blokķēžu) radīšanu, jo KRNI ir svarīgas satura, produktu un pakalpojumu veidotājas. Turklāt globālā mēroga KRNI (piemēram, projektēšana, arhitektūra) aktīvi veicina ilgtspējīgu attīstību un virza zaļo inovāciju, savukārt kultūras saturs (literatūra, filmas un māksla) papildus savai patiesajai vērtībai var vairot arī izpratni par ekoloģiskām problēmām un veidot sabiedrības viedokli.

II. Nozīme un ietekme

ZIK KRNI jomā – ar holistisku un integrētu pieeju – palīdzēs risināt visus I iedaļā minētos izaicinājumus. Aptverot gandrīz visas mūsu dzīves, sabiedrības un ekonomikas nozares, šāda ZIK, visticamāk, būs ļoti svarīga ekonomiskās un sociālās ietekmes ziņā, paverot stratēģiskas iespējas ekonomikas, tehnoloģiju un sociālās inovācijas jomā. Tam, visticamāk, būs arī būtiska nozīme, ļaujot mākslas AII aktīvāk iesaistīties hibrīdkompetenču un uzņēmējdarbības domāšanas veida attīstīšanā, kas labāk atbilst nozares vajadzībām.

Ar kultūru saistītas un radošuma rosinātas inovācijas veicina Eiropas konkurētspēju, vai nu tieši radot jaunus uzņēmumus un darbvietas, vai netieši radot starpnozaru priekšrocības plašākai ekonomikai, uzlabojot dzīves kvalitāti un palielinot Eiropas pievilcību. Kultūras un radošās nozares un industrija (piemēram, kultūras mantojums un māksla) arvien vairāk uzskata par pārdomātas, ilgtspējīgas un iekļaujošas izaugsmes un nodarbinātības jauniem avotiem. Šīs nozares patlaban nodarbina jau vairāk nekā 12 miljonus Savienības iedzīvotāju, kas ir vairāk nekā 7,5 % no visiem Savienības nodarbinātajiem iedzīvotājiem. Kultūras mantojums ir KRNI būtiska sastāvdaļa un nozīmīgs Eiropas reģionu, lielpilsētu, pilsētu un lauku apvidu pievilcības veicinātājs. Tas veicina privātā sektora ieguldījumus, talantu piesaistišanu, uzņēmumu izveidi un tiešu un netiešu darbvieta radīšanu.

Kultūras un radošuma ieguldījumu inovācijā arvien vairāk virza ar tehnoloģijām nesaistīti faktori, piemēram, radošums, dizains un jauni organizatoriskie procesi vai uzņēmējdarbības modeļi. Jo īpaši nozares ar atšķirīgām vērtību ķēdēm (proti, mūzika, māksla, dizains, mode, audiovizuālā māksla, videospēles un arhitektūra) ekonomikas ziņā ir spēcīga inovācijas spēja, un tās spēj veicināt inovāciju citās ekonomikas nozarēs.

Kultūrai un līdzdalībai kultūras pasākumos ir tieša ietekme uz iedzīvotāju labklājību un sociālo iekļaušanu. Kultūras un radošās nozares un industrija veido sabiedrības identitātes, demokrātijas un kopienas līdzdalības vērtības. Kultūrai ir liels potenciāls stiprināt Eiropas piederības sajūtu, kur daudzveidība ir priekšrocība. Tas ir ļoti svarīgi, lai nodrošinātu noturību, sociālo piekļuvi, sabiedrības kohēziju, radikalizācijas novēršanu un dzimumu līdztiesību un risinātu Eiropas politiskās neskaidrības un vajadzību pēc vienotības.

ZIK KRNI jomā ir jāuzlabo tīklu veidošanas iespējas, sadarbība, līdzradīšana un zinātnības nodošana starp izglītību, pētniecību, uzņēmējdarbību, publiskajām un trešo pušu organizācijām, kultūras un radošajās nozarēs un citās sabiedrības un ekonomikas nozarēs. Tā ir paredzēta, lai:

- stimulētu augšupējas un lejupējas iniciatīvas Savienības, valsts un reģionālā līmenī. Tā izstrādās vajadzīgos pamatnosacījumus jaunu uzņēmumu veidošanai un paplašināšanai inovatīvās ekosistēmās,
- sniegtu pētniekiem un studentiem daudzās disciplīnās (tostarp mākslas, humanitāro zinātņu, sociālo un lietišķo zinātņu un uzņēmējdarbības jomā) un kultūras un radošo nozaru un industrijas un citu nozaru uzņēmējiem zināšanas un prasmes, kas vajadzīgas, lai radītu inovatīvus risinājumus un pārvērstu tos par jauna veida kultūras, sabiedrības un uzņēmējdarbības iespējām; un
- nodrošinātu turpmāku savstarpēju bagātināšanos ar citām ekonomikas un rūpniecības nozarēm, darbojoties kā inovācijas paātrinātājam.

III. Sinerģija un papildināmība ar esošajām iniciatīvām

ZIK KRNI jomā papildinās vairākas citas Savienības iniciatīvas, kā arī dalībvalstu iniciatīvas. Paredzams, ka Savienības līmenī tiks panāktas šādas šajā iedaļā izklāstītās galvenās sinerģijas.

Sagaidāms, ka ZIK KRNI jomā veidos spēcīgu sinerģiju ar attiecīgām politikas iniciatīvām, kas paredzētas pamatprogrammā “Apvārsnis Eiropa” un jo īpaši II pilārā “Globālie izaicinājumi un Eiropas rūpniecības konkurētspēja” ar kopu “Kultūra, jaunrade un iekļaujoša sabiedrība” un tās darbības jomās saistībā ar kultūras mantojumu un demokrātiju. ZIK KRNI jomā varētu sniegt arī vērtīgus horizontālus ieguldījumus dažādās darbībās, kas būtu jāveic kopā “Digitālā nozare un kosmos”, jo īpaši attiecībā uz ražošanas tehnoloģijām, kurās nepieciešamība izstrādāt jaunus produktus lielā mērā ir atkarīga no KRNI. Turklāt tā varētu efektīvi papildināt citas pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” daļas, esošās EIT *Digital* darbības un darbības, kas paredzētas citās Savienības programmās, piemēram, “InvestEU”, Erasmus+, “Radošā Eiropa”, “Digitālā Eiropa” vai kohēzijas politikas fondos.

Programma “Radošā Eiropa” būs īpaši svarīga saistībā ar darbībām, ko veic ZIK KRNI jomā. Programmā “Radošā Eiropa” ir izvēlēti virzieni un īpaši izaicinājumi, kas atspoguļo dažus izaicinājumus, ar kurām saskaras nozare un industrija (piemēram, prasmes, nodarbinātība un uzņēmējdarbības modeļi), un cenšas izveidot spēcīgu sinerģiju un papildināmību. Saskaņā ar programmu *InvestEU* un ņemot vērā ierobežoto piekļuvi finansējumam kultūras un radošajām nozarēm, ir gaidāma sinerģija ar finanšu mehānismu, kas palīdzētu izvērst kultūras un radošos projektus, nodrošinot apdrošināšanu finanšu starpniekiem.

Pārdomātas specializācijas stratēģijas (S3 stratēģija) platforma rūpniecības modernizācijai ir noteikusi vairākas pētniecības un inovācijas stratēģijas, kas vērstas uz KRNI un pēta jaunas saiknes starp vietējiem aktīviem, potenciālajiem tirgiem un sabiedrības izaicinājumiem, iesaistot lielu uzņēmējdarbības dalībnieku kopumu. Īpaši svarīgs jautājums saistībā ar S3 stratēģiju ir jaunu partnerību veicināšana starp pētniecības organizācijām, uzņēmumiem un valsts iestādēm, aicinot izveidot jaunas sadarbības platformas.

IV. Secinājums

ZIK KRNI jomā ir vispiemērotākā, lai risinātu šajā papildinājumā minētās galvenās ekonomiskās, sociālos un sabiedriskos izaicinājumus. Radošums ir viens no galvenajiem inovācijas virzītājspēkiem, un ZIK KRNI jomā spēj atrisināt mākslinieciska, kultūrā balstīta radošuma potenciālu un palīdzēt stiprināt Eiropas konkurētspēju, ilgtspēju, labklājību un viedu izaugsmi.

2. papildinājums

Faktu lapa par ZIK “Ūdens, jūras un jūrlietu nozares un ekosistēmas” (WMM)

Šajā papildinājumā sniegts pārskats par WWM jomu laikā, kad tika gatavots 2021.–2027. gada SIP. Pirms sāk darboties ZIK WWM jomā, Komisija veic analīzi, lai aplūkotu zinātnes, tehnoloģiju un sociālekonomisko tendenču attīstību, un nodrošina:

- 1) pilnīgu saskaņošanu ar pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” stratēģisko plānošanu;
- 2) pilnīgu saskaņošanu ar kritērijiem Eiropas partnerībām, kas noteiktas Regulas (ES) 2021/695 III pielikumā; un
- 3) saskaņotību ar esošajām iniciatīvām Savienības, valstu un reģionālā līmenī, tostarp ar Eiropas partnerībām un uzdevumiem.

I. Izaicinājums

Jūrām, okeāniem un iekšzemes ūdeņiem ir izšķiroša nozīme cilvēku dzīvē, veselībā un labklājībā, pārtikas nodrošināšanā, kritiski svarīgos ekosistēmu pakalpojumos, atjaunojamos energoresursos un citos resursos, kā arī ar klimatu saistītās norisēs un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā. Pēdējo 100 gadu laikā dabas resursu pārmērīga izmantošana un nepareiza apsaimniekošana ir radījusi lielu spiedienu uz saldūdens un jūras ekosistēmām. Tāpēc liels izaicinājums ir izveidot aprites un ilgtspējīgu zilo ekonomiku, kas attīstās ekoloģisko iespēju robežās un balstās uz uzticama ūdens daudzuma un kvalitātes pieejamību, kā arī uz veselīgām un funkcionējošām saldūdens un jūras ekosistēmām. Minētais izaicinājums galvenokārt ir saistīts ar: 1) ūdens trūkumu, sausumu un plūdiem; 2) saldūdens un jūras ekosistēmu degradāciju; un 3) aprites un ilgtspējīgu zilo ekonomiku.

1. Ūdens trūkums, sausums un plūdi

Nepārtrauktas klimata pārmaiņas un pārmērīga saldūdens ieguve palielina ūdens trūkuma un sausuma nopietnību un biežumu. Bez inovatīvām metodēm un tehnoloģijām, lai vāktu, prognozētu, sagatavotu un izplatītu informāciju un risinājumus par ūdensobjektu drošību, iespējamiem apdraudējumiem un risku mazināšanu, Savienība tiek pakļauta smagam ekonomiskam un sociālam kaitējumam. Ūdens trūkums papildina spiedienu uz zemi, ko rada nepieciešamība palielināt biomasas ražošanu, oglekļa sekvēstresāšanu un neskartību, lai sasniegtu dekarbonizācijas un bioloģiskās daudzveidības mērķus. Komisijas ietekmes novērtējumā ⁽²⁸⁾ norādīts, ka proteīna ražošanas pārvietošana uz bezbarošanas akvakultūru un integrētu multitrofisko akvakultūru un akvaponiku varētu mazināt spiedienu uz zemi un saldūdeni.

2. Jūras un saldūdens ekosistēmas degradācija

Piekrastes, jūras un saldūdens ekosistēmas ir pakļautas spiedienam, ko rada tieša cilvēku darbība un klimata pārmaiņu paātrināšanās. Kaitējums ietver bioloģiskās daudzveidības zudumu, zivju krājumu noplicināšanu, kaitējumu jūras gultnei, tostarp tādu kaitīgu ierīču izmantošanu kā zvejas rīki, upju nosprostošanu, eutrofikācijas piesārņojumu un jūras piedrazojuma uzkrāšanos, tostarp lielu daudzumu zvejas rīku un mikroplastmasas, ko izmet okeānos. Slikta ekoloģiskā veselība ne tikai apdraud bioloģiskās daudzveidības mērķus, bet arī kaitē kopienām un uzņēmumiem, kas ir atkarīgi no tīra ūdens un veselīgām ekosistēmām. Pasaules preču un pakalpojumu tirgus šīs degradācijas mērīšanai un mazināšanai pieaug un ir ļoti konkurētspējīgs. Inovācija, kas var uzlabot, atjaunot un atjaunot jūras, piekrastes un saldūdens kapitālu, un inovācija attiecībā uz ilgtspējīgiem zvejas rīkiem un metodēm ir būtiska Savienības uzņēmumu konkurētspējai un darbvieta un izaugsmes atbalstam visā Savienībā.

⁽²⁸⁾ Ietekmes novērtējums, kas pievienots Komisijas 2020. gada 17. septembra paziņojumam “Eiropas 2030. gada klimatisko ieceru vērtēšana kāpināšana. Ieguldījumi klimatneitrālā nākotnē mūsu iedzīvotāju labā”.

3. Aprites un ilgtspējīga zilā ekonomika

Aprites ekonomikas ceļš ne tikai aizsargā cilvēku veselību un resursu efektivitāti, bet ir arī ilgtspējīgas izaugsmes dzinējspēks. Plānotais līdz šim nepieredzētais jūras vēja enerģijas un citu inovatīvu okeāna enerģijas tehnoloģiju pieaugums, kas nedrīkst apdraudēt vides aizsardzību, paver iespējas gan bioloģiskās daudzveidības palielināšanai (piemēram, mākslīgie rīfi un austeru sēkļi), gan jaunām darbībām, kurās izmanto telpu un atjaunojamo elektroenerģiju, piemēram, akvakultūru un ūdeņraža elektrolīzi. Bezbarošanas akvakultūra spēj pārstrādāt liekās barības vielas, kas pretējā gadījumā izraisītu eutrofikāciju. Jauni mērķi attiecībā uz emisiju samazināšanu un atjaunojamo degvielu izmantošanu jūras transportā prasa jauninājumus piedziņas un loģistikas jomā. Notekūdeņu atkārtota izmantošana novērš trūkumu, ko var saasināt klimata pārmaiņas.

II. Atbilstība un ietekme

EIT WMM jomā ar holistisku un integrētu pieeju palīdzēs risināt visas I iedaļā minētos izaicinājumus. Šai jomai ir salīdzinoši spēcīga zināšanu bāze un liels tirgus potenciāls. Eiropas pētnieki pēdējo 15 gadu laikā ir sagatavojuši vairāk pētījumu par zinātnei un tehnoloģijām ūdens resursu jomā nekā pētnieki no Amerikas Savienotajām Valstīm un pārējās pasaules. Turklāt Savienība kopā ar Ķīnu un Amerikas Savienotajām Valstīm ir viena no vadošajām jūrniecības ekonomikām. Saskaņā ar jaunākajiem 2018. gada datiem zilās ekonomikas nozarēs Savienībā bija nodarbināti vairāk nekā pieci miljoni cilvēku, šo nozaru apgrozījums bija 750 miljardi EUR, bet bruto pievienotā vērtība – 218 miljardi EUR. Tomēr centieni ir acīmredzami sadrumstaloti un trūkst saiknes starp izglītības, pētniecības un inovācijas darbībām. Piemēram, mazāk nekā 20 % pētniecības un izstrādes organizāciju ūdens zinātņu jomā ir efektīvi sadarbojušās ar rūpniecības nozarēm vai uzņēmumiem.

Jaunas inovācijas nozares (piemēram, biotehnoloģija un atkrastes enerģijas ražošana) paver jaunas tirgus iespējas jaunām tehnoloģijām un jauniem uzņēmumiem un augsti kvalificētām darbavietām. Šīm nozarēm un tradicionālāko ar jūru saistīto nozaru tehnoloģiskajai pārejai būtu vajadzīgas starpdisciplīnu pieejas un jauni izglītības veidi, kas aptvertu vairākas disciplīnas. Jo īpaši akadēmiskās programmas parasti ir diezgan plašas, savukārt nozarēm ir vajadzīgas konkrētas zināšanas un prasmes. Turklāt mācību programmās tādās jomās kā inženierzinātnes, pilsētplānošana un arhitektūra nav pietiekami aptverti jautājumi, kas saistīti ar ekoloģiju, jūras inženieriju un ūdens apsaimniekošanu.

Paredz, ka, izveidojot ZIK WMM jomā, tiks nodrošināts reāls ieguldījums inovācijas ekosistēmu stiprināšanā, kā arī veicināta sadarbība visā zinību triādē, lai paātrinātu jaunu tehnoloģiju un pieeju ieviešanu un veicinātu ilgtspējīgāku produktu un metožu izstrādi, jo īpaši attiecībā uz zvejas rīkiem. Zinību triādes partneru Eiropas daudzozaru kopienas izveide palīdzētu veicināt zilās ekonomikas redzējumu un stiprinātu Eiropas jūras un jūrlietu zinātnes un tehnoloģijas konkurētspēju visā pasaulē. Šāda kopiena palīdzētu laist tirgū inovatīvus jūras zinātnes un tehnoloģijas projektus, kas sniegtu risinājumus steidzamiem praktiskiem ilgtspējas izaicinājumiem un veicinātu uz ekosistēmu balstītu zilo ekonomiku ne tikai Eiropas, bet arī pasaules līmenī. ZIK WMM jomā ļautu labāk pārvaldīt cilvēku mijiedarbību ar ūdens un jūras ekosistēmām, tieši veicinot ilgtspējīgu zilo ekonomiku, kas attīstās ekoloģisko iespēju robežās, jo īpaši nodrošinot jūras ekosistēmu ilgtspējīgu pārvaldību.

III. Sinerģija un papildināmība ar esošajām iniciatīvām

ZIK WMM jomā izveido pēc iespējas spēcīgāku sinerģiju ar attiecīgajām Savienības politikas iniciatīvām, kā arī pamatprogrammu "Apvārsnis Eiropa", un starptautiskā līmenī mijiedarbojas ar attiecīgajām ANO iniciatīvām un IAM, jo īpaši 6. IAM "Tīrs ūdens un sanitārija", 11. IAM "Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas", 13. IAM "Klimata politika" un 14. IAM "Dzīvība zem ūdens".

ZIK WMM jomā saskaņo ar prioritātēm, kas noteiktas Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā (ES) 2020/2184 ⁽²⁹⁾, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2008/56/EK ⁽³⁰⁾, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2014/89/ES ⁽³¹⁾, Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) Nr. 1380/2013 ⁽³²⁾, Komisijas 2007. gada 10. oktobra paziņojumā par integrētu Eiropas Savienības jūrniecības politiku un starptautiskajās saistībās. ZIK WMM jomā palīdz īstenot prioritātes, kas izklāstītas Eiropas zaļajā kursā, jo īpaši stratēģijā “no lauka līdz galdam”, gaisa, ūdens un augsnes nulles piesārņojuma rīcības plānā, iniciatīvās iekšējo ūdensceļu jaudas palielināšanai un labākai pārvaldībai un Savienības Biodaudzveidības stratēģijā 2030. gadam.

Dažās reģionālās S3 stratēģijās ir noteiktas vairākas pētniecības un inovācijas stratēģijas, kas vērstas uz jūras un ar ūdeni saistītām rūpniecības nozarēm un pēta jaunas saiknes starp vietējiem aktīviem, potenciālajiem tirgiem un sabiedrības izaicinājumiem, iesaistot lielu uzņēmējdarbības dalībnieku kopumu.

Attiecībā uz pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” daļām ir jānodrošina spēcīga papildināmība un jānovērš dublēšanās, jo īpaši ar:

- 1) iespējamo uzdevumu “Veselīgi okeāni, jūras, piekrastes un iekšzemes ūdeņi”;
- 2) attiecīgajām Eiropas partnerībām, jo īpaši tām, kas saistītas ar klimatneitrālu, ilgtspējīgu un produktīvu zilo ekonomiku, bioloģiskās daudzveidības glābšanu, lai aizsargātu dzīvību uz Zemes, “Water4All”, “Pāreja uz tīru enerģiju”, “Impulsi pilsētu pārejā”, “Pārtikas sistēmas” un “Pētniecība un inovācija Vidusjūras reģionā” (Apvārsnis 2020);
- 3) visām II pīlāra “Globālie izaicinājumi un Eiropas rūpniecības konkurētspēja” kopām;
- 4) pētniecības infrastruktūrām; un
- 5) EIP.

Lai ieviestu daudzsološas inovācijas, ir jānodrošina arī spēcīga papildināmība ar Eiropas Investīciju banku (EIB) un *BlueInvest* un jānovērš dublēšanās.

IV. Secinājums

ZIK WMM jomā ir vispiemērotākais veids šajā papildinājumā izklāstīto galveno ekonomikas, vides un sabiedrības izaicinājumu risināšanai. Minētā ZIK jo īpaši ir vajadzīga, lai stiprinātu inovācijas ekosistēmas visā Eiropā, lai risinātu ar ūdeni saistītus izaicinājumus, apmācītu nākamās paaudzes novatorus un uzņēmējus, un rastu un atbalstītu inovatīvus risinājumus minētajiem izaicinājumiem.

ZIK WMM jomā:

- 1) samazina ūdens, jūras un jūrlietu nozares inovācijas vides sadrumstalotību, veicinot tādu inovācijas ekosistēmu izveidi, kas apvienos dalībniekus un tīklus dažādās nozarēs un disciplīnās Savienības, valsts, reģionālā un vietējā līmenī;
- 2) veicina integrētu un vairākdisciplīnu pieeju, sadarbojoties AII, pētniecības organizācijām, inovatīviem uzņēmumiem, publiskā un trešā sektora organizācijām zilās ekonomikas nozarēs, lai sasniegtu Savienības mērķus zaļās un digitālās pārkārtošanās jomā;
- 3) savieno dalībniekus un tīklus starp nozarēm un disciplīnām Savienības, valsts, reģionālā un vietējā līmenī, jo īpaši nosakot atbilstīgo S3 stratēģiju un turpmākās reģionālās stratēģijas, kas aptver zilās ekonomikas nozares;
- 4) apmāca un attīsta jauno novatoru un uzņēmēju paaudzi zilās ekonomikas nozarēs, nodrošinot tiem nepieciešamās uzņēmējdarbības un tehniskās prasmes, kas vajadzīgas ilgtspējīgai un konkurētspējīgai attīstībai.

⁽²⁹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2020/2184 (2020. gada 16. decembris) par dzeramā ūdens kvalitāti (OV L 435, 23.12.2020., 1. lpp.).

⁽³⁰⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/56/EK (2008. gada 17. jūnijs), ar ko izveido sistēmu Kopienas rīcībai jūras vides politikas jomā (Jūras stratēģijas pamatdirektīva) (OV L 164, 25.6.2008., 19. lpp.).

⁽³¹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/89/ES (2014. gada 23. jūlijs), ar ko izveido jūras telpiskās plānošanas satvaru (OV L 257, 28.8.2014., 135. lpp.).

⁽³²⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1380/2013 (2013. gada 11. decembris) par kopējo zivsaimniecības politiku un ar ko groza Padomes Regulas (EK) Nr. 1954/2003 un (EK) Nr. 1224/2009 un atceļ Padomes Regulas (EK) Nr. 2371/2002 un (EK) Nr. 639/2004 un Padomes Lēmumu 2004/585/EK (OV L 354, 28.12.2013., 22. lpp.).

- 5) veicina tādu pamatnosacījumu attīstību, kuri vajadzīgi, lai idejas pārveidotu par jauniem tehnoloģiskiem sasniegumiem un sociālu inovāciju, kas uzlabo dzīves kvalitāti un sniedz labumu Savienības iedzīvotājiem;
 - 6) izveido sinerģiju ar citām Eiropas partnerībām, uzdevumiem, EIP, EIB un *BlueInvest*, lai izvērstu inovācijas, ļautu citām nozarēm gūt ilgtspējīgu uzplaukumu un palielinātu inovatīvu risinājumu ieviešanu tirgū un šiem risinājumiem nepieciešamo sabiedrības atbalstu; un
 - 7) stiprina Savienības kā pasaules mēroga dalībnieces pozīciju okeānu zinātnē, iekšzemes ūdeņu pārvaldībā un ekosistēmu aizsardzībā un atjaunošanā.
-